

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**FINANČNA USPEŠNOST OBRATOVANJA ŽIČNIC: PRIMERJAVA
KRANJSKA GORA – ZELL AM SEE**

Ljubljana, september 2016

UROŠ MEDVED

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Uroš Medved, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom FINANČNA USPEŠNOST OBRATOVANJA ŽIČNIC: PRIMERJAVA KRANJSKA GORA – ZELL am SEE, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Jakličem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil/-a samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil/-a vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil/-a;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal/-a v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil/-a soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 22.9.2016

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 SMUČIŠČE IN STROŠKI, POVEZANI Z UPRAVLJANJEM SMUČIŠČA.....	2
1.1 Zgodovina smučanja.....	3
1.2 Stroški upravljanja smučišča	4
1.2.1 Žičnice	4
1.2.2 Teptalci	5
1.2.3 Snežni topovi.....	6
2 RAZVOJ IN POSLOVANJE ZELL AM SEEJA IN KRANJSKE GORE.....	7
2.1 Zell am See – pregled razvoja in poslovanja.....	8
2.1.1 Zgodovina Zell am Seeja.....	8
2.1.2 Smučišče Zell am See – razvoj in investicije	10
2.1.3 Turno smučanje	11
2.2 Kranjska Gora – pregled razvoja in poslovanja	12
2.2.1 Zgodovina Kranjske Gore	12
2.2.2 Smučišče Kranjska Gora – razvoj in investicije.....	15
2.3 Pregled investicij	16
2.4 Pregled turističnega prometa	18
2.4.1 Pregled turističnega prometa Zell am See	18
2.4.2 Pregled turističnega prometa Kranjska Gora.....	18
2.4.3 Primerjava nočitev Zell am See – Kranjska Gora v zimski sezoni 2013/14	21
2.4.4 Primerjava RTC Žičnice, Kranjska Gora, d. d., in Schmittenhöhebahn AG.....	22
2.4.5 Delež turizma (smučanja) v BDP – primerjava Slovenije in Avstrije.....	26
2.5 Analiza.....	28
SKLEP.....	34
LITERATURA IN VIRI	36

KAZALO TABEL

Tabela 1: Investicije v obdobju 2001–2013 v Zell am Seeju in Kranjski Gori.....	17
Tabela 2: Nočitve Zell am See	18
Tabela 3: Nočitve Kranjska Gora	19
Tabela 4: Primerjava med prihodki RTC Kranjska Gora in Schmittenhöhebahn AG	23
Tabela 5: Primerjava cen smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora	25

KAZALO SLIK

Slika 1: Zell am See – smučišče.....	12
Slika 2: Kranjska Gora – smučišče	16
Slika 3: Grafični prikaz nočitev v Kranjski gori v zimski sezoni 2013/14	20
Slika 4: Grafični prikaz nočitev v Zell am Seeju v zimski sezoni 2013/14	21
Slika 5: Grafični prikaz prihodkov na posameznega smučarja	24
Slika 6: Primerjava cen dnevni smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora.....	25
Slika 7: Primerjave cen 6-dnevnih smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora	26
Slika 8: Grafični prikaz odstotek turizma v BDP – Slovenija.....	27
Slika 9: Grafični prikaz odstotek turizma v BDP – Avstrija.....	28
Slika 10: Primerjava nočitev tuji – domači gostje med Slovenijo in Avstrijo	30
Slika 11: Prikaz nočitev domači : tuji gostje – Slovenija.....	31
Slika 12: Prikaz nočitev domači : tuji gostje – Avstrija.....	32

UVOD

Turizem je pomembna gospodarska panoga, ki prispeva znaten delež k bruto domačemu proizvodu (v nadaljevanju BDP). V večini razvitih držav turizem največkrat prispeva od 5 do 10 % BDP, manjše otoške države, recimo Maldivi, pa skoraj ves BDP ustvarijo s turizmom. Tudi smučarska dejavnost je del turizma in prispeva, še posebej v alpskih državah, velik del k skupnemu prometu iz turizma. Del smučarske dejavnosti je tudi upravljanje smučišča. Zlata doba za smučišča je bila v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja. Danes je večina smučišč v privatni lasti, so se pa smučišča v začetku razvijala s pomočjo lokalnih skupnosti in države.

Smučišče je dejavnost, ki jo je zelo težko, če ne že kar nemogoče preseliti v državo s cenejšo proizvodnjo, zato je izvoz tukaj zelo omejen. Seveda lahko podjetje, ki upravlja smučišče, investira drugje, vendar to še ne pomeni, da bo, čeprav je prvotno, domače smučišče uspešno, uspešno tudi novo smučišče. Takih povezav si podjetje, upravljavec smučišča, ne more obetati. Zato je v današnjem času globalnega segrevanja zelo pomembno, kako se lotimo upravljanja smučišča, katera smučišča so sploh še rentabilna in se vanje splača vlagati. Zato mora biti investitor oz. upravljavec smučišča dobro obveščen, kateri dejavniki odločajo o tem, da bo obratovanje žičnic lahko uspešno.

Slovenska smučišča so večinoma nastala v drugačni družbeni ureditvi, kot jo poznamo danes. Tako je merjenje uspešnosti posameznega smučišča zdaj drugačno, kot je bilo v bližnji preteklosti. Včasih je bilo smučišče uspešno že, če se je za smučanje navduševala velika množica ljudi in so jugoslovanski smučarji premagovali največje svetovne ase alpskega smučanja, danes pa uspešnost smučišča merimo predvsem, če se le da, z višino dobička, in ne izgube. Po tem kazalcu veljajo avstrijska smučišča za ena najuspešnejših. V Avstriji je več kot 400 smučišč s skupaj več kot 7000 km prog (Skigebiete Österreich (alle 426), 2015). To pomaga vsem avstrijskim smučiščem skupaj, da so v svetu bolj prepoznavna in se ljudje zato večkrat odločijo za smučanje v Avstriji kot pa za smučanje v Sloveniji. V Sloveniji je trenutno obratujočih manj kot 40 smučišč (Smučišča Slovenija - Zimske aktivnosti, 2015), od tega vsa skupaj ne premorejo toliko kilometrov prog kot posamezni največji avstrijski smučarski centri. Med temi smučišči je približno polovica takih, ki imajo samo eno ali dve vlečnici, zato jih na seznam smučišč niti ne bi uvrščal, saj posamezne vlečnice, ki niso del smučarskega centra, tudi v Avstriji ne štejejo kot smučišče. Tako se kar samo po sebi postavlja vprašanje, kako se slovenska smučišča sploh lahko primerjajo z avstrijskimi in jim konkurirajo pri pridobivanju gostov. Zanima me, ali bi lahko Slovenija od smučarskega turizma zaslužila več. Za to ugotovitev bom potegnili vzporednice med avstrijskim smučiščem Zell am See in slovenskim smučiščem Kranjsko Goro. Za primerjavo med avstrijskimi in slovenskimi smučišči sem se odločil primerjati po enega iz vsake države, saj vsako smučišče zase deluje kot podjetje in mora biti uspešno, zato je prepoznavnost države kot destinacije države za smučarske aktivnosti le eden od dejavnikov, ki pomaga smučarskemu centru. Ugotovil bi rad, kako bi lahko pritegnili v Slovenijo več smučarjev iz

tujine, saj bodo slovenska smučišča le tako zaslužila več in imela denar za nove investicije, ki so nujno potrebne, da smučišče tehnološko ne zaostaja za drugimi smučišči.

V nadaljevanju bom primerjal uspešnost smučišča Zell am See v Avstriji s smučiščem Kranjska Gora v Sloveniji. Kljub temu, da je smučišče Kranjska Gora približno trikrat manjše kot smučišče Zell am See, se mi zdi primerjava smiselna, saj bo pokazala dejavnike, ki vplivajo na uspešnost smučišča in kako bi lahko popravili oz. dvignili uspešnost slovenskih smučišč. Moja hipoteza je, da je Kranjska Gora zrela za širitev in lahko posluje še veliko bolje kot do zdaj ter se celo območje razvije v dobro turistično središče s kakovostno ponudbo, ki bo vsem prinašalo dobre, zelene rezultate. Glavne hipoteze za to trditev so:

1. Kranjska Gora je zaradi uspešnosti prirediteljev tekem za svetovni pokal že danes dobro prepoznavna.
2. Kranjska Gora ima dobre naravne danosti za širitev smučišča.
3. Veliko do zdaj malo izkoriščenih možnosti za privabljanje predvsem zimskih gostov.

Za potrditev svoje hipoteze bom uporabil številke uspešnega centra Zell am See, ki jih bom poskušal realno povezati s smučiščem Kranjska Gora. Poleg tega bom prikazal na podlagi vprašalnika, kako se gostje odločajo, kje bodo preživeli svoj dopust; skoncentriral se bom predvsem na preživljanje dopusta v zimskem času, ki je za uspešnost upravljanja žičnic še zmeraj najpomembnejši.

1 SMUČIŠČE IN STROŠKI, POVEZANI Z UPRAVLJANJEM SMUČIŠČA

Smučanje je v alpskih državah zahodne Evrope zelo atraktivna in dobičkonosna dejavnost že več kot 50 let. S smučanjem je povezano veliko drugih industrij in vsak porabljen evro za smučarsko vozovnico naj bi se multipliciral sedemkrat v okolju, torej samem smučarskem središču.

Smučanje je velik strošek; povprečne zimske, smučarske počitnice so precej dražje od poletnega dopusta na morju. Poleg opreme, ki je že sama po sebi zelo draga, je tudi strošek obiska smučišča visok. Na Solnograškem v sosednji Avstriji je povprečen dnevni izdatek poletnega gosta 92 evrov, zimski gost pa v povprečju porabi 122 evrov na dan (Land Salzburg, 2013). Kljub temu zelo veliko ljudi smuča in smučanje je zelo pomemben del turistične panoge, še posebej, ker je smučanje v naravi, med zasneženimi gorskimi vrhovi veliko večji užitek kot pa v zaprtih dvoranah, po možnosti na umetni masi. In to kljub spremenljivemu vremenu. Večina Evropejcev nima možnosti smučati v naravi, zato precejšen del svojega prostega časa namenijo zimskemu turizmu in se radi odpravijo v gore, največ v Francijo, Švico, Italijo in Avstrijo, nekaj pa jih pride tudi v Slovenijo.

Investicije na smučišču so potrebne v nove naprave – sedežnice, gondole in otroške vlečnice – tekoči trak. Žičnice ne samo da prepeljejo vse več smučarjev in tako na smučiščih zmanjšujejo čakanje v vrstah, temveč so vsako leto varnejše. Poleg tega so pomembne tudi investicije v pripravo smučišč, kamor spada zasneževanje, saj mora biti smučišče odprto takrat, ko imajo ljudje občutek, da je čas za smučanje. V spomladanskih in poletnih mesecih je smučanje v Evropi veliko manj popularno (lahko bi celo rekli, da ga tako rekoč ni), zato je zelo pomembno, da smučišče obratuje od decembra do aprila. Poleg tega lahko s čedalje modernejšimi teptalci snega tudi progo, ko že ima sneg, pripravimo tako, da je smučanje po tako pripravljeni progi smučarju res v užitek: odprava grbin na progi in uravnoteženost s terenom.

Vsekakor pa smučišče ni edino merilo za uspešnost smučišča. Zraven spada še vsa druga infrastruktura – dostopnost smučišča, hoteli, gostinska ponudba, dodatne aktivnosti (sankanje, plavanje, vožnje s kočijo, dirke pasjih vpreg, smučarska tekmovanja, drsanje in druge zimske dejavnosti).

1.1 Zgodovina smučanja

Smučanje je zelo stara oblika transporta, pa tudi kot športna dejavnost se je izoblikovala že v predprejšnjem stoletju. Najstarejše smuči so našli v Rusiji in so iz leta 5000 pred našim štetjem. Najstarejši uporabniki smuči pa so bila ljudstva na območju današnje Kitajske (regija Xinjinag), kjer so našli stenske poslikave, povezane s smučanjem, stare že sto tisoč let (Ancient paintings suggest China invented skiing, 2015).

Slovenci in smučanje se v pisni obliki prvič pojavijo že neverjetnega leta 1549, ko je baron Žiga Herberstein, rojen v Vipavi, v latinščini napisal znamenito knjigo Moskovski zapisi, v kateri je opisal smučanje in celo objavil grafiko smučarjev z Urala. Nekateri ga celo povezujejo s pojavom bloškega smučanja. O smučanju je pisal že Janez Vajkard Valvasor v Slavi Vojvodine Kranjske. V svoji knjigi Valvasor opisuje tudi bloške smučarje, ki so bili verjetno edini smučarji v tistem času v tem prostoru, saj so smučali že 200 let prej, kot se je začelo smučanje kot šport. Bloško smučanje je za srednjo Evropo pomembno, saj so bili stari Bločani prvi na svetu, ki so znali v zavojih krmariti po hribu navzdol. Za smučanje kot šport pa se je verjetno treba zahvaliti tudi Norvežanu Nansenu, ki je kot prvi na smučeh leta 1888 prečkal Grenlandijo in s tem povzročil pravi val zanimanja za smučanje. Prve uradne tekme so bile vojaške, organizirali so jih v norveški Kristijaniji (Oslo) že leta 1767 in takrat se tudi prvič pojavijo smuči v prosti prodaji, saj so jih trgovci ponujali nadobudnežem kar na mestnih stojnicah (Guček, 1998). Leta 1866 pa so v norveški pokrajini Telemark prvič organizirali mednarodno tekmovanje med domačini iz Telemarka in Kristijanci ter angleškimi študenti; takrat se omenjata dve tehniki telemark in zavoj kristijanija. Tako si je še istega leta učitelj Edmund Čibej kot prvi Slovenec naročil smuči iz Norveške in jih poimenoval snežke; tujka *ski* se pri nas pojavi nekoliko pozneje, leta 1895. Športno smučanje se torej pojavi v 19. stoletju, prav tako pa se takrat začnejo organizirane smučarske ture in z

železnico postanejo tudi gorska letovišča lažje dostopna. Prvo sedežnico zgradijo leta 1936 v ameriškem smučarskem središču Sun Valley v zvezni državi Idaho, ki se šteje tudi za prvi ameriški smučarski center. Železniški magnat William Averell Harriman je želel, da bi se smučarje peljalo na bolj udoben način na hrib. Leta 1946 so naredili prvo dvosedežnico, trosedežnice in več pa so sledile v 60. letih (Engber, 2014). Prvi mednarodni smučarski kongres so organizirali leta 1910 v Kristijaniji na Norveškem, iz tega se pozneje razvije mednarodna smučarska organizacija FIS (Lund, b.l.).

V Ljubljani je bil prvi smučarski tečaj organiziran leta 1914 in je vključeval tudi izlet z vlakom v Medvode in vaje v okolici (Batagelj, 2009). Vodil ga je Rudolf Badjura, ki se smatra za prvega slovenskega učitelja smučanja (Ulaga, 1990). V Avstriji po reformi telesne vzgoje v šolah leta 1922 postane smučanje del zimske vadbe (History, 2015).

V Avstriji in Sloveniji se je z različnimi smučarskimi pionirji populariziral tudi ta šport. Se pa takrat seveda še nihče ni zavedal, kako močno bo ta oblika premikanja vplivala na ekonomijo, ekologijo, gospodarstvo in druge dejavnike v državi. Na popularizacijo športa v Avstriji so najbolj vplivali začetniki smučanja in učitelji smučanja, še bolj pa množično učenje smučanja vojakov v 1. svetovni vojni, ki so med obema vojnama naprej poučevali smučanje in ga tako zelo popularizirali. Druga svetovna vojna je ta razcvet ustavila in smučarska pravljica se je nadaljevala šele v 50. letih 20. stoletja. Največji razcvet je smučanje doživelo v 60. in 70. letih, nato pa se je v 80. prvič opazila stagnacija smučarskih gostov. Že pred 2. svetovno vojno so v Avstriji proizvedli 10.000 smuči, med obema vojnama pa jih je samo Fischer izvozil 2000 na leto v ZDA (Fruehberger, 2014). Velika serijska proizvodnja smuči se je začela po 2. svetovni vojni, ko se je med velikimi producenti smuči pojavil tudi Elan. Jugoslavija z razvojem smučanja ni prav nič zaostajala za Avstrijo.

1.2 Stroški upravljanja smučišča

Obratovanje smučišča je povezano tudi z različnimi stroški. Največji strošek so žičnice, nikakor pa ne smemo pozabiti stroškov najema zemljišč in pravno urediti ta najem tako, da se cena ne bo spremenila v naslednjih nekaj letih oz. se bo usklajevala z dogovorjenim indeksom. Tudi dodatna infrastruktura, ki jo potrebujemo na smučišču, pomeni velik strošek. Zelo velik strošek so teptalci snega in nakup snežnih topov.

1.2.1 Žičnice

Vsaka žičnica je narejena za posamezen teren. Najbolj znan proizvajalec žičnic je podjetje Doppelmayr iz Avstrije. Žičnice so najprej namenjene smučarjem in jih je seveda na smučiščih tudi največ, je pa začel Doppelmayr postavljati žičnice tudi po večjih mestih za prevoz potnikov. Taka je recimo gondola v Londonu. Postavili so jo na mestu, kjer čez reko Temzo ni mostu ali tunela za pešce.

V času največjega razcveta smučanja se je za prevoz navzgor največkrat uporabljalo tako imenovano sidro, danes pa tako obliko žičnice izpodrivajo gondole in sedežnice. Glede na teren in namen prevoza imajo vsaka svoje prednosti in slabosti. Sedežnice so primerne na krajih, kjer gre predvsem za transport smučarjev na hrib in manj v dolino, gondole pa prav tam, kjer je namen bolj dostop na smučišče in se veliko gostov tudi vrača z gondolo (lep primer je Krvavec). Vrsta žičnice je odvisna tudi od konfiguracije terena, kjer bo speljana trasa žičnice. Smučarji imajo načeloma raje sedežnice, saj imajo lahko ves čas smuči pripete na smučarske čevlje in se ni treba ukvarjati vsakič znova s pripenjanjem smuči. To je še posebej težavno v svežem snegu, ki se prijema na smučarske čevlje in onemogoča varno pripeti smuči. Moderno smučišče vsako leto investira v nove naprave na smučišču. Sem spadajo tudi dodatne ureditve prog (predvsem širitev prog), novi smučarski poligoni, kot so *fun park*, *funslope*, *halfpipe* – različne oblike prog, na katerih lahko smučarji trenirajo skoke ali druge tehnike smučanja, ki jih na odprtih progah ni mogoče izvajati zaradi konfiguracije terena in predvsem zaradi varnosti. Na področje novih naprav spadajo prav tako snežni topovi, teptalci snega in nove žičnice, ki jih smučarji najprej opazijo in se jih seveda najbolj razveselijo.

1.2.2 Teptalci

Teptalci snega so potrebni, da se smučarske proge uredijo, kar pomeni, da se stepta novozapadli sneg. Tako so proge povsem gladke in brez grbin, ki bi nas lahko presenetile in dvignile v zrak. Smučarji na urejenih smučiščih imajo take proge najraje, saj lahko vozijo zelo sproščeno in se koncentrirajo na tehniko smučanja. Razvijejo lahko tudi zelo visoke hitrosti. Da bi bila proga res dobro pripravljena, je potrebnih precej izkušenj. Današnji teptalci imajo vse potrebne naprave, da se lahko prilagodijo konfiguraciji terena in pripravijo odlične proge. Z določanjem položaja (s sistemi, kot je npr. GPS), poznavanjem konfiguracije terena in izkušenim voznikom lahko natančno določimo, kje smo, kakšen je teren pod nami in koliko je na tem mestu snega. Tako lahko voznik teptalca z nanosom ali odirvanjem snega naredi teren raven kljub terenskim neravninam ali naredi dodatne prelomnice, če so te zaželene.

Primer sistema, ki omogoča tako nadzorovanje teptanja snega, je SNOWsat, ki ga je razvil PistenBully. To je sistem, ki nadzoruje teptanje prog in višino snega s satelitskim določanjem položaja. Ker sistem omogoča do ± 3 centimetrov natančno določanje položaja snežnega teptalca (s sistemi GPS, GLONASS in GALILEO), lahko na podlagi podatkov o terenu določi tudi višino snega. Na podlagi teh podatkov se potem tudi lažje določi, kdaj, koliko in na katerem mestu je treba delati sneg s snežnimi topovi. Tako snega ni treba delati na pamet in zapraviti ogromno energije, vode in tudi denarja. Sistem omogoča do 15 % manjšo porabo pri izdelavi snega, manjšo porabo goriva za 8 % in krajši čas obdelave smučarskih terenov za 5 % (Kässbohrer Geländefahrzeug AG, 2014). Poleg vseh naštetih prednosti pa sistem omogoča tudi varnejše delovno okolje za voznike teptalcev, saj so v sistem vneseni vsi topovi na smučišču, terenske konfiguracije (kot so poti in ceste), kjer bi bila lahko vožnja

nevarnejša, še posebej pomembno pa je, da sistem določa tudi pozicijo drugih teptalcev in jeklenih vrvi v uporabi. Tako je mogoče terene pripravljati v vseh vremenskih razmerah in še zmeraj zagotoviti varnost. Tak sistem omogoča upravljavcu smučišča vpogled v več podatkov kot običajno in tako lahko smučišče upravlja bolj ekonomično, pa tudi predvsem bolj ekološko. Smučarji so radi v naravi, zato se zavedajo pomembnosti ohranjanja le-te. Tako so današnji smučarji vedno bolj ozaveščeni, kakšno obremenitev pomeni smučišče za okolje, zato je vsako zmanjšanje obremenitve okolja dobrodošlo. SNOWsat omogoča, da porabimo manj vode za snežne topove in s tem tudi manj energije, zaradi optimalnejše priprave teptalci porabijo manj goriva in hkrati boljše in bolj ekonomično vzdrževanje teptalcev, saj imajo vzdrževalci več podatkov o obremenitvi teptalca. Z zelo natančnimi podatki se zmanjšajo napake pri teptanju in se infrastruktura in travniki ne poškodujejo več. Teptalci so na strmejših terenih pripeti na jeklene vrvi, saj jim tako manj spodrsuje in lahko teren bolje pripravijo. Najmodernejši teptalci so danes že na električni pogon. Sicer nakup takega teptalca vse skupaj še nekoliko podraži, saj je teptalec na električni pogon za približno 10 do 15 % dražji od takega na dizelski pogon. Tako se cene teptalcev gibljejo med 300.000 in 550.000 evri.

1.2.3 Snežni topovi

Smučišča so pripravljena tako, da obiskovalcem omogočajo kar najlažji vstop. To pa pomeni, da se začne smučišče že v vasi ali podobnem smučarskem naselju s prenočišči. V naši bližini so zato hribi in gore primerni za smučanje na relativno nizki nadmorski višini. Tako v zadnjih nekaj letih ne bi prav veliko smučali, če si na smučiščih ne bi pomagali s snežnimi topovi. Snežni top se je prvič pojavil leta 1950, ko so v Kanadi po naključju odkrili umetni sneg (Micke, 2005). Tisti, ki se z zasneževanjem ukvarjajo, izraza umetni sneg ne marajo, saj trdijo, da pri snegu ni nič umetnega, temveč je vse naravno. Tako mu raje rečejo tehnično narejeni ali strojni sneg. V večini držav bo izraz umetni sneg vseeno držal. Po svetu dodajo snegu bakterijo, ki omogoča hitrejše kristaliziranje vode in tako omogoča izdelovanje snega tudi v manj primernih razmerah. V Evropi sicer to bakterijo uporabljajo le v Švici in na Norveškem, saj še ni ugotovljeno, kako mrtva bakterija vpliva na okolje, ko se sneg stopi. Tudi vsebnost te bakterije v vodi, ki jo potem tudi pijemo, še ni potrjeno neškodljiva.

Pomanjkanje snega se je najbolj občutilo v sredini osemdesetih let, ko je bilo smučanje na vrhuncu vzpona, snega pa ni bilo. V Avstriji so sicer začeli v nekaterih smučarskih središčih uporabljati snežne topove že v začetku sedemdesetih let, vendar se je njihova redna uporaba začela prav proti koncu osemdesetih. Zavedati se moramo, da so nekateri predeli Alp v zadnjih 30 letih izgubili res velike količine snega. Tudi sam sem bil priča, kako so izginile smučarske proge na ledeniku Kitzsteinhorn (Kaprun) v samo nekaj letih. Kjer sem še 10 let nazaj smučal, to danes ni več mogoče, saj se je zmanjšal ledenik, pa tudi višina snega.

Umetni sneg se proizvaja s snežnimi topovi. Uporaba snežnih topov je za smučišče velik strošek. Poleg vseh ekoloških kriterijev, ki jih morajo upoštevati pri nakupu snežnih topov

– sem spada tudi upoštevanje hrupa, ki ga povzroča snežni top –, so snežni topovi največji porabniki energije na smučišču. Skupna poraba energije snežnih topov je v zimah z malo naravnega snega nekajkrat večja od porabe energije, potrebne za obratovanje žičnic. V Avstriji so v snežne topove med letoma 2008 in 2013 investirali 800 milijonov evrov (Krutzler, 2013). Tudi v Kranjski Gori so imeli snežne topove že v prvi polovici osemdesetih let. S 400 l vode in od 2 do 8 kWh se proizvede 1 m³ snega (Anžič, 2010), kar stane nekje med 3 in 4 € na kvadratni meter (Verblüffendes Zahlenspiel mit Kunstschnee, 2015). To pa pomeni, da se za pripravo enega hektarja smučišča porabi 1420 litrov vode – približno 36 milijonov litrov vode za pripravo smučišč v Avstriji. Pri tem je poraba električne energije za pripravo snega 250 GWh – to je približno toliko, kot proizvede HE Vuzenica v enem letu (HE Vuzenica: elektrarna s prvo slovensko turbino, 2015). Leta 2007 je bilo v vsej Evropi 3100 snežnih topov. Danes jih je toliko na samo treh avstrijskih smučiščih – Ischgl, Wilder Kaiser-Brixen in Schladming-Planai (Krutzler, 2013). Na izdelovanje snega seveda vpliva tudi temperatura. Ta mora biti pod nič stopinj C, da lahko pripravljamo sneg brez dodatkov. Glede na podnebne spremembe bo to v naslednjih letih na čedalje višji nadmorski višini. Tako lahko pričakujemo to mejo v naslednjih 20 do 50 letih nekje pri 1000 m. V zadnjih 50 letih se je nadmorska višina, primerna za izdelovanje snega, že pomaknila za 300 m navzgor.

Kot smo že večkrat omenili, smučanje obremenjuje naravo, snežni topovi in umetni sneg pa seveda ta vpliv še povečata. Snežni topovi že s samo postavitvijo vplivajo na naravno okolje. Predvsem pa je umetni sneg gostejši in tako obleži na pašnikih precej dlje kot naravni sneg, približno en mesec dlje. Poleg tega bolj kompakten sneg brez žepov zraka hitreje prevaja temperaturo, kar pomeni, da se tla ohlajajo hitreje, kot bi se sicer, namreč če bi bila pokrita z naravnim, nesteptanim snegom. Poleg tega je tudi pri topljenju umetnega snega, zaradi njegove gostote, količina vode za približno tretjino večja kot pri topljenju naravnega snega. Zato je zelo pomembno, da se na izdelovanje snega smučišče dobro pripravi in redno spremlja snežno odejo, da je višina snega optimalna in idealno traja le do konca smučarske sezone in po zaprtju smučišča ni na progah/pašnikih ostanka ogromnih količin umetnega snega. To bi pomenilo ne samo obremenitev narave, ampak tudi izgubo denarja za smučišče.

2 RAZVOJ IN POSLOVANJE ZELL AM SEEJA IN KRANJSKE GORE

Za boljše razumevanje razlik pri poslovanju in uspešnosti posameznih smučišč, še posebej v različnih državah, je treba pogledati, kako se je posamezno smučišče razvijalo. Razvoj smučišča je vplival na velikost smučišča in število žičnic, s tem pa sta seveda povezani prepoznavnost in priljubljenost smučišča. Treba je razumeti tudi razvitost turizma v posamezni državi, za kar je dober kazalec delež turizma v BDP. S pregledom zgodovine razvoja turističnih krajev Zell am See in Kranjska Gora, razvoja žičnic v teh dveh smučarskih središčih ter s pregledom nočitev bom prikazal potencial Kranjske Gore v primerjavi s Zell

am Seejem. Za boljšo primerjavo bom predstavil tudi delež turizma v BDP v Sloveniji in Avstriji.

2.1 Zell am See – pregled razvoja in poslovanja

Zell am See je dobil prvo žičnico približno 20 let prej kot Kranjska Gora, sta se pa obe naselji začeli intenzivneje smučarsko razvijati šele po 2. svetovni vojni. Zell am See ima 9638 prebivalcev (Information on Zell am See, 2015) in leži na 750 metrih nadmorske višine. V Zell am Seeju sta železniška postaja in manjše letališče, mednarodno letališče pa je v 90 kilometrov oddaljenem Salzburgu. Naselje ima bolnišnico, ki v glavni smučarski sezoni oskrbi več kot sto smučarjev na dan (Nussbaumer, 2013). Poleg smučišča ima še jezero. Žičnice vozijo do nadmorske višine 2000 metrov (bolj za reklamo), saj je uradna višina hriba Schmittenhöhe 1965 metrov nadmorske višine. Na smučišču je 28 žičnic, ki pokrivajo skupaj 32 prog in jih je približno 80 kilometrov. V smučarskem središču so tudi tekaške proge v skupni dolžini približno 60 kilometrov. Za popoldansko zabavo so na voljo sankajske steze in nočno smučanje. V ponudbi so še skoki s padalom v tandemu in druge aktivnosti. Za tiste, ki jim je dovolj športnih aktivnosti, pa so na voljo vožnje s sanmi, ki jih vlečejo konji. Vsako leto v starem delu mesta, ki je zaprt za promet, organizirajo tekmo smučarskih legend. Najbolj znan tekmovalec je petkratni zmagovalec svetovnega pokala, Marc Girardelli.

2.1.1 Zgodovina Zell am Seeja

Zell am See ima precej dolgo zgodovino, ki sega v bronasto dobo (Hochhold, 2013). Ostanke keltskih keramičnih izdelkov so našli tako ob jezeru kot tudi na okoliških hribih – tudi tam, kjer je danes smučišče. Od Rimljanov naprej pa je območje stalno naseljeno. V rimski dobi je skozi naselje potekala trgovska pot čez alpsko razvodje, ki je povezovala sever in jug. V najstarejšem obstoječem dokumentu o Zell am Seeju iz leta 740 je zapisano, kako so menihi po nalogu škofa iz Salzburga – Johannes I – tu ustanovili meniško rezidenco ali *klosterzelle*, po kateri se kasneje mesto tudi poimenuje. Leta 1357 dobi status trgovskega mesta. Leta 1526 so tudi na tem območju potekali boji v sklopu nemških kmečkih uporov, in čeprav ni sodelovalo veliko prebivalcev Zell am Seeja, je bilo dobrih 200 let pozneje od tu izgnanih veliko protestantskih kmetov. Uspešna trgovca, brata Rosenberg, sta konec 16. stoletja zgradila grad Rosenberg, v katerem je danes mestna uprava. V začetku 19. stoletja, v obdobju Napoleonovih osvajanj drugih ozemelj, so mesto okupirali francoski vojaki.

Gorski turizem, alpinizem, se je v okolici začel leta 1800 z vzponom na Grossglockner (Hochhold, 2013). Vzponi na druge bližnje vrhove so bili opravljeni v naslednjih letih. Takrat se je gorski turizem začel tudi v Zell am Seeju. Za začetek gorskega turizma velja leto 1873, ko je Rudolf Riemann naredil prvo pot na Schmittenhöhe. Že naslednje leto se je na vrhu hriba Schmittenhöhe odprla tudi kočja. Vsekakor pa je bilo prelomno leto za Zell am See leto 1875, saj je takrat pripeljal v mesto prvi vlak. Na odprtju železniške povezave 30. julija je bilo veliko imenitnejšev iz bližnje in daljne okolice. Malo alpsko mesto ob

prekrasnem jezeru je tako začelo pisati svojo turistično zgodovino. Župan in še nekateri drugi so se zavedali turističnega potenciala mesta in so ga začeli temu primerno urejati; naredili so promenado ob jezeru, izdali so zemljevide in brošure. Na bregu jezera se odpre hotel Krone, ki ga kmalu prenovijo in povečajo in nato tudi preimenujejo v Grand hotel. Še danes je, kljub temu da nima petih zvezdic (4 zvezdice superior), zaradi lokacije in videza prav gotovo najbolj atraktiven hotel v mestu. Vse to omogoča prihod vedno večjega števila ljudi, zato so uredili več planinskih poti in v 90. letih 19. stoletja postavili tudi prve zaščite pred plazovi in vetrne zaščite. Odprli so lokalno železnico, ki povezuje dolino Pinzgau od Zell am Seeja do Krimmla (ta je znan po lepih slapovih). Leta 1885 je Schmittenhöhe obiskala cesarica Elisabeth, ki ji je lastnik hotela Berghotel pet let po njenem umoru v spomin postavil kapelo. Leta 1893 pa je tudi cesar Franz Josef obiskal Schmittenhöhe in prespal v hotelu na vrhu hriba. Tega leta so se prvič povzpeli s smučmi na Schmittenhöhe. Tako se je smučanje lahko začelo. Dr. Picher je s skupino še nekaterih navdušencev začel popularizacijo športa na domačem hribu Zell am Seeja in uvedel tehniko smučanja z dvema palicama namesto z eno. V Zell am See prihaja vedno več turistov. Med drugimi je na poletni oddih prišla tudi družina von Trapp, po kateri je bil posnet film *Moje pesmi, moje sanje*. Seveda taki dogodki še dodatno pripomorejo k promociji kraja kot turistične destinacije. Leta 1906 so ustanovili smučarski klub in organizirali tudi prvi zimski festival. Vrh festivala je tekma na smučeh s spustom z vrha hriba Schmittenhöhe. Za razvoj smučarskega turizma je pomembno leto 1927, saj so takrat zgradili prvo gondolo, ki je bila hkrati tudi prva gondola na Solnograškem in peta gondola v Avstriji. V obdobju vojn je kraj seveda stagniral, a se je po vojni položaj relativno hitro popravil. Najprej so prenovili bolnišnico, hkrati, torej leta 1958, so odprli tudi majhno letališče. Z zavestjo o pomembnosti turizma so že leta 1973 zaprli stari del mesta za promet. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so v Zell am Seeju organizirali tudi tekme za ženski svetovni pokal.

V devetdesetih letih je bil Zell am See znan turistični cilj tako v zimskem kot v poletnem času. S postavitvijo fontane znamenitega umetnika Hundertwasserja se je Zell am See pojavil tudi na kulturnem zemljevidu Avstrije. Leta 2007 so odprli nov kongresni center Ferry Porsche, nato pa leta 2010 še velik in modern termalni center Tauern SPA. Zadnja leta je Zell am See gostitelj svetovno znane masovne triatlonske dirke ironman. Ves ta čas pa se redno investira v razvoj smučišča, ki vsako leto obiskovalcem ponuja kaj novega, boljšega in bolj varnega.

Pomembno za kraj in razvoj smučišča je tudi, da je to domači kraj družine Porsche. Tu so pokopani ustanovitelji podjetja – Ferdinand Porsche, človek, ki je naredil znamenitega hrošča, pa Ferry Porsche, ki je naredil prvega porscheja – model 356, in njegov sin, znan po modelu 911. Kot najbolj znana družina v Zell am Seeju z več posestvi se je družina Porsche zavzela za turistični razvoj kraja. V času prodaje žičnic v Avstriji, ko so bile te še v delni lasti države in občin, se je družina odločila za nakup, kar je pomembno vplivalo na razvoj smučišča. Hitro so bile prenovljene nekatere žičnice in investirano je bilo v umetno zasneževanje.

2.1.2 Smučišče Zell am See – razvoj in investicije

Smučanje ni panoga, ki bi omogočala zaslužek samo žičničarjem, ampak seveda tudi hotelom, gastronomiji, lokalni trgovini, prevoznikom, prodajalcem in izposojevalcem športne opreme, posredno pa seveda še gradbeni industriji, kolesarski in alpinistični industriji ter prevozništvu (tudi po jezeru) in drugim povezanim dejavnostim. Poleg prireditev smučanja s hriba Schmittenhöhe se pojavijo tudi ideje o žičnici. Te postanejo resničnost leta 1927, ko so v Zell am Seeju odprli prvo gondolo na Solnograškem (Chronik, 2015). Predvojno obdobje in vojna sta za nekaj časa prekinila nadaljnje projekte. Takoj po vojni leta 1947 pa se odpre nova vlečnica na vrhu hriba, pod zgornjo postajo gondole. Leta 1951 se pri spodnji postaji gondole odpre manjša vlečnica za začetnike. Od leta 1957, ko postavijo Sonnenalmbahn, ki poveže še drugo pobočje hriba, in postavitevijo Areitbahna leta 1971, so do leta 1974 postavili še 15 novih vlečnic, ki so zelo dobro povezale smučišče v celoto. Seveda je manjkala povezava na smučišče iz središča Zell am Seeja, zato so leta 1977 postavili tudi Zeller Bergbahn, ki pripelje potnike na smučišče iz samega središča mesta. Ob 60. obletnici Schmittenhöhebahn je ta od ustanovitve prepeljala že 12,5 milijona gostov, smučišče skupaj pa 130 milijonov. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil že čas za prenovo večine vlečnic in sedežnic. Tako je bilo investirano v prenovo Areitbahna in Glocknerbahna 180 milijonov šilingov, dodatno pa še 43 milijonov šilingov v umetno zasneževanje. Skupni stroški investicije so bili tako v letu 1988 približno 16 milijonov evrov. Naslednje leto se je investiralo v dodatne kapacitete za zasneževanje, naslednja investicija pa je prišla »še« leta 1994. Od takrat naprej skoraj ne mine leto, da ne bi bilo na smučišču novih investicij.

Žal mi Schmittenhöhebahn AG podatkov o višini investicij po posameznih letih niso zaupali, glede na podatke proizvajalcev pa lahko ocenimo, da je bilo v sistem Skidata investiranih približno milijon evrov, naslednje leto spet milijon za zasneževanje dodatnih delov smučišča in za razširitev poletne ponudbe (Chronik, 2015). Leta 1996 je bila spet večja investicija v gondolo z vmesno postajo – približno 15 milijonov evrov, z dodatno ponudbo za smučarje na smučišču *halfpipe* in še dodatno razširitvijo zasneževanja. Gondola omogoči lažji dostop do vrha smučišča z dostopom z druge strani smučišča, kjer je narejeno največje parkirišče, tako da lahko tudi tisti, ki niso nastanjeni v Zell am Seeju, brez težav pridejo do smučišča. To je seveda zelo pomembno za vse okoliške vasi, ki tudi živijo od turizma in jim Schmittenhöhe to omogoča. Seveda so smučarjem na voljo številni brezplačni avtobusi. Prevoz z avtobusom je vključen v ceni smučarske vozovnice. Brezplačne avtobuse omogoča Schmittenhöhebahn AG, in ne lokalna skupnost, kot bi si morda mislili. Leta 1998 so zamenjali dvosedežnico za štirisedežnico – investicija 4 milijone evrov, čez 2 leti pa še vlečnico za dvosedežnico in ureditev nekaterih poti – spet na milijon ali dva ocenjena velikost investicije. Takoj naslednje leto so zamenjali vlečnico za štirisedežnico in dodatne investicije v zasneževanje do vrha smučišča. Projekt: dva milijona evrov. Leta 2003 spet zamenjava obstoječe gondole iz centra za novejšo in dodatni bazeni za zbiranje vode za zasneževanje. Ponovno je bilo treba investirati 15 milijonov evrov. Investicije, kot rečeno,

na najmanj vsaki dve leti. Tako se je leta 2005 začela prenova pobočij na Sonnenalmu. To so južna pobočja smučišča, kjer sneg hitreje kopni. Kljub temu so postavili novo sedežnico, zgradili novo progo in postavili nove naprave za zasneževanje. Celotna investicija je vredna 14 milijonov evrov. Leta 2007 je končno na vrsti nova gondola, skoraj vzporedna z obstoječo Schmittenhöhebahn. Tako se Schmittenhöhebahn razbremeni in dolge vrste so stvar preteklosti. Hkrati se zamenja trisedežnica za moderno šestsedežnico. Vse skupaj stane več kot 20 milijonov evrov. Nova velika investicija čez dve leti. Leta 2009 zamenjajo vlečnico in trosedežnico z moderno šestsedežnico z avtomatskim zapiranjem in odpiranjem varovala. Pomemben korak za večjo varnost pri prevozih s sedežnico, še posebej pri prevozu otrok. Istega leta se tudi zamenja kabina Schmittenhöhebahna z moderno kabino porsche design. Tega leta uredijo tudi nekaj restavracij, razširijo proge, prilagodijo vlečnice za začetnike in popestrijo ponudbo na smučišču z različnimi napravami – figure v obliki igrač, *Skimovie* ... Vse to omogoči investicija v višini 17 milijonov evrov. Kar se je začelo leta 2009, je bilo treba naslednje leto tudi končati. Gre namreč za gradnjo največjega bazena za zbiranje vode za zasneževanje v dolini Pinzgau. Uredi se še nekaj prog, poti in zgradb postaj žičnic. Skupna investicija znaša 19 milijonov evrov. Velike investicije v prejšnjih letih vsako leto znova pripeljejo čedalje več turistov. To omogoča nadaljnje investiranje v prejšnjem ritmu – torej čez dve leti. Tako se leta 2012 zamenja dvosedežnica za štirisedežnico, dodatne vlečnice za začetnike, prenove zgradb postaj vlečnic in trgovin na spodnji postaji žičnice, razširitev poletne ponudbe z e-motokrosom. Skupna investicija 6,6 milijona evrov. Leta 2013 postavitev najmodernejših sedežnic z avtomatskim zapiranjem in odpiranjem. Poleg tega se višina vstopne točke prilagaja višini potnikov na sedežnici. Sistem avtomatsko zazna, kadar so na vstopni točki otroci in se zato tla dvignejo, kar omogoča varnejši vstop otrokom na sedežnico. Uredi se tudi večja površina za pridobivanje energije s pomočjo sonca – fotovoltaika. Ureditev proge za nočno smučanje, postavitev najdaljše *funslope* na svetu in še nekaj drugih investicij. Ponovno se investira 10 milijonov evrov.

Načrtovane so tudi že investicije za naprej. V naslednjih letih se bo povezal Saalbach s Zell am Seejem. Saalbach bo že letos povezan s smučiščem Fieberbrunn, kar pomeni da bo to največje smučišče v Avstriji. Za investicijo v novo žičnico za povezavo proti Saalbachu bo treba investirati 25 milijonov evrov (Erweiterung des Skigebietes Schmitten – Zell am See-Kaprun, 2016). Želja je tudi integrirati naselje Piesendorf. Po projektu naj bi nastale nove proge in štiri nove žičnice.

2.1.3 Turno smučanje

Treba se je zavedati, da je tudi turno smučanje v porastu. Tako je treba zagotoviti možnost turnega smučanja in varno vzpenjanje smučarjev na goro. Veliko turnih smučarjev se še posebej v zimah z malo snega odloči za vzpenjanje po smučišču, saj je na smučiščih zaradi zasneževanja dovolj snega. Vendar ob vse večjem številu turnih smučarjev tak način turnega smučanja, namreč, ko se turni smučar odpravi na goro po smučišču, postaja teren za smučanje vse bolj nevaren. Zato so v Zell am Seeju oživili pred leti zaprto in malo pozabljeno smučišče Thumersbach. Očistili so ga podrastja in vej, opremili s teptalcem,

odprli kočo na vrhu in uredili parkirišča. Tako so preusmerili večino turnih smučarjev s smučišča Schmittenhöhe v Thumersbach. Zagotovili so ne samo večjo varnost na smučišču Schmittenhöhe, ampak tudi razbremenili parkirišče, ki je zdaj namenjeno v glavnem obiskovalcem, klasičnim smučarjem. Prav od tukaj je pogled na Sliki 1, ki prikazuje proge na smučišču Zell am See, kjer se lepo vidi tudi velikost smučišča.

Slika 1: Zell am See – smučišče

Vir: Pistenplan & Skibus, b.l.

2.2 Kranjska Gora – pregled razvoja in poslovanja

Kranjska Gora ima 1.428 prebivalcev (Statistični urad Republike Slovenije, v nadaljevanju SURS, 2002). Nadmorska višina Kranjske Gore je 810 metrov, vlečnice pa pripeljejo smučarja na 1295 metrov nadmorske višine. Na smučišču je 19 žičnic, ki pokrivajo skupaj 18 prog, ki jih je približno za 20 kilometrov. V smučarskem središču je za 40 kilometrov tekaških prog. Prav tako je v bližini manjše jezero in nekoč je imela tudi Kranjska Gora železniško postajo, ki je danes žal ni več. Najbližja bolnišnica je na približno 30 kilometrov oddaljenih Jesenicah. Manjše letališče je v Lescah, najbližje mednarodno letališče pa je letališče Jožeta Pučnika, ki je oddaljeno nekaj več kot 60 kilometrov.

2.2.1 Zgodovina Kranjske Gore

Življenje v Kranjski Gori nekdaj ni bilo lahko, saj zemlja, zasuta s prodrom, ni bila prav nič primerna za obdelavo (Mlinar, 2014). Večina ljudi si je obetala zaslužek od železove rude.

Kljub precej dobri legi so jo zaobšle tudi vse trgovske poti, tako da so bili prebivalci kar nekako obsojeni na poljedelstvo. O turizmu se seveda v tistih časih še ni dalo govoriti. Takrat so ljudje potovali za zaslužkom ali odkrivanje neodkrita sveta. So pa se ljudje podajali na romanja po božjih poteh in ena takih romarskih poti je bila tudi pot na Višarje. Ta pot obstaja že vse od 14. stoletja. Tako so romarji omogočili gostilničarjem ob poti, torej tudi v Kranjski Gori, nekaj zaslužka. Nekaj denarja je ostalo v cerkvi, kjer so romarji puščali miloščino za cerkev. Po ocenah je bilo teh romarjev leta 1860 približno 50.000. Ob koncu 19. stoletja je to romarsko pot zamenjala romarska pot na Brezje, ki je bila tudi lažje dostopna.

Se je pa vsake toliko ustavila v Kranjski Gori in Podkorenu kakšna znana osebnost, med drugim tudi kemik Humphry Davy (Mlinar, 2014). Ta je navdušenje nad Kranjsko Goro in okolico predstavil tudi angleški javnosti. Najbrž po njegovi zaslugi so bile lepote Kranjske Gore opisane že v prvi izdaji Murrayjevega vodnika – *A Handbook for Travellers in Southern Germany*. Temu vodniku je hitro sledil nemški vodnik, še danes svetovno znani Baedeker. Kranjska Gora se je marsikomu zapisala v srce. Popotnika Gilbert in Churchill sta tako ugotovila: *»Yes, it is the loveliest valley in Europe.«*

Leta 1870 je v Kranjsko Goro pripeljal prvi vlak in omogočil veliko udobnejše in lažje potovanje (Mlinar, 2014). Tako je Kranjsko Goro lahko obiskalo vedno več ljudi. Turisti so lahko že pred 1. svetovno vojno ob večdnevem bivanju uveljavljali popuste pri nakupu vozovnice za vlak. Prihajali so predvsem v poletnem času, da so se umaknili pred poletno vročino. Drznejši turisti pa so se odpravili tudi na avanturo v gore. S seboj so jemali lokalne vodiče, ki so gore dobro poznali. V tistem času so zato zgradili več gorskih koč in ustanovili planinsko društvo. Čedalje več turistov, ki so do tedaj lahko prenočevali le v gostiščih, je zahtevalo tudi hotele. Za prvi hotel v Kranjski Gori sta se odločila zakonca Černe in leta 1902 odprla hotel Razor. Tu je bilo že čez dve leti, leta 1904, ustanovljeno Letoviško društvo Kranjska Gora, saj so se že takrat zavedali pomembnosti turizma. Letoviško društvo je predstavilo dolgoročni načrt turističnega razvoja z natančno opredeljenimi ukrepi. Poskrbelo je za ureditev poti, postavljanje označb in napisov in zelo pomembno, skrbeli so za promocijo kraja. Že naslednje leto so uresničili večji del zamisli in uredili številne poti, počivališča, javno razsvetljavo, teniško igrišče, kopališče v Trsju (sotočje Male in Velike Pišnice), zgradili garderobno kolibo in izdelali reklamne letake. Nadaljnji razvoj turizma je prekinila 1. svetovna vojna. Tako so se začeli turisti vračati šele nekaj let po vojni. Leta 1928 je bilo v Kranjski Gori že 3200 turistov in kmalu je bilo turistov preveč, zato so se začeli turistično razvijati tudi okoliški kraji.

Kranjska Gora je imela v desetletju pred vojno na voljo 432 sob in 714 postelj; med vsemi hišnimi številkami, bilo jih je 180, samo 10 hiš ni ponujalo prenočišč (Mlinar, 2014). Seveda je tako število turistov omogočilo tudi druge dejavnosti – trgovino, čevljarstvo, frizerstvo, mesnico, taksije, krojaštvo, kovačijo, pekarno, fotografa, advokata, kavarno ... Kranjskogorski zimski turizem ni prav dosti zaostajal za razvojem zimskega turizma drugod v Evropi. Anekdota pravi, da se je zimski turizem začel v Švici. Lastnik manjšega hotela v

St. Moritzu je jeseni leta 1864 sklenil stavo s šestimi Angleži, da bodo lahko pozimi na njegovi terasi sedeli v samih srajcah, in če to ne bo mogoče, jim bo povrnil stroške za potovanje iz Londona in nazaj. Angleži so stavo sprejeli, in ko so se vrnili v London zagorelih obrazov, je St. Moritz čez noč postal prava turistična meka in je seveda to še danes.

Kranjska Gora je začela zimski turizem sicer nekoliko pozneje, leta 1907 (Černe, 1992). Turiste se je vabilo na smučanje in sankanje, člani turističnih društev pa so imeli tudi znižano ceno vozovnice za vlak. Resnično pa je zacvetel zimski turizem šele v letih po 1. svetovni vojni in leta 1933 je Zdravko Zore odprl prvo smučarsko šolo. Vendar smučanje ni bilo tako popularno kot skoki, zato so na desnem bregu Pišnice zgradili podobno skakalnico, kot je že obstajala v Planici. Kljub popularizaciji zimskega turizma pa je število nočitev še zelo zaostajalo za nočitvami čez poletje. Tako so ustvarili v zimskem času od 10 do 15 % nočitev glede na poletje. Zavedali so se, da bo treba ponudbo razširiti, zato so začeli načrtno odkupovati parcele in leta 1938 odprli prvo umetno narejeno progo za smučanje – Preseka. Razmišljali so tudi o gradnji žičnice, načrte pa jim je prekrizala 2. svetovna vojna.

Med vojno so številni hoteli v Kranjski Gori utrpeli veliko škodo (Černe, 1992). Tako je bilo konec leta 1945 na voljo le 95 sob s 169 ležišči. Vendar so podjetni vaščani v Kranjski Gori že naslednje leto zgradili še večjo skakalnico v Pišnici in leta 1948 postavili prvo žičnico. Nekoliko jim je načrte prekrizala politika, saj so leta 1948 ukinili zasebno lastnino in država si je, tako kot tudi drugod, prilastila vse hotele. Šele leta 1954 so bili ponovno dovoljeni zasebni gostinski objekti. Tako so se v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja gradili nove žičnice in hoteli, prav tako pa je dobila Kranjska Gora osvetljeno smučarsko progo, prvi teptalec snega in servis za smuči. V tem času so se utrdila mednarodna tekmovanja v smučarskih skokih v Planici in tekmovanja v smučanju za pokal Vitranc. Avstrijec Sepp Bradl je pred 15.000 gledalci leta 1936 preskočil 100 m. Leta 1950 si je skoke ogledalo že 55.000 ljudi. Žal so leta 1964 objavili, da se zapira proga med Jesenicami in Ratečami. Progo so menda zaprli zaradi nerentabilnosti in odlok je začel veljati 1. 1. 1966, vendar so to prestavili na 31. 3. 1966 zaradi prireditve v Planici. Železnica je v Kranjsko Goro pripeljala turiste, z zaprtjem pa so ji verjetno odvzeli del turistov. Obe tekmi sta Kranjski Gori zagotovili prepoznavnost v svetu. Naslednje desetletje, torej v 70. letih prejšnjega stoletja, so gradili nove žičnice in povečevali zmogljivosti, rastle so novi moderni hoteli. V zlatih sedemdesetih se je zdelo, da Kranjske Gore ne more nič ustaviti. Tako je Kranjska Gora kandidirala tudi za svetovno prvenstvo v smučanju. Takrat bi morali zgraditi še dodatne žičniške naprave na pobočjih Karavank, proti Vršiču in Mojstrovki. Narejeni so bili že vsi načrti, Mednarodna smučarska zveza je podala pozitivno mnenje in bila je sklicana lokacijska razprava – tako rekoč vse je bilo že pripravljeno za gradnjo dodatnih žičnic in smučarskih prog. Politika pa ni dala miru in je tako republiški inšpektorat za urbanizem vse skupaj preklical. Zamisel je žal obležala v omarah. Turizem je v osemdesetih letih še naprej cvetel in zimska sezona je po nočitvah prehitela poletno. Z razpadom Jugoslavije pa je začel obisk turistov v Kranjski Gori upadati. Izgubljena so bila vsa 90. leta, saj tuji turisti v Kranjsko Goro niso prav veliko prihajali

zaradi bližine vojne na Balkanu. Šele proti koncu devetdesetih let je ponovno zaživela. Prenovljene so bile nekatere žičnice in hoteli.

2.2.2 Smučišče Kranjska Gora – razvoj in investicije

Zgodovinsko se Kranjska Gora lahko primerja s Zell am Seejem, a se ni razvijala v zlatih časih smučarskega turizma v skladu z načrtom in trendom drugod po svetu, predvsem v sosednji Avstriji. Prepotrebne nove naprave za širitev smučišča niso bile zgrajene, ko je bil za to čas, saj je njihovo gradnjo zaustavil politični vrh, obnavljanje naprav in novo investiranje, predvsem v snežne topove, pa je zaustavila vojna na Balkanu. Kranjska Gora je zaradi razpada Jugoslavije izgubila deset let in tako še dodatno zaostala za avstrijskimi smučišči. Vseeno pa razvoj Kranjske Gore ni samo črn. Tudi tu so imeli umetno zasneževanje že v začetku osemdesetih let. Zelo obsežen sistem zasneževanja so postavili leta 1998. Strošek investicije naj bi bil 10 milijonov evrov. Danes ima smučišče Kranjska Gora največ zasneževalnih naprav v Sloveniji. Imajo kar 100 žiraf (visoke naprave za zasneževanje, ki so bile v preteklem desetletju najbolj popularne povsod po svetu, zdaj pa se vračajo topovi, s katerimi se vseeno lahko dela sneg bolj usmerjeno) in 50 klasičnih snežnih topov. Strošek zasneževanja s snežnimi topovi je za RTC Žičnice, Kranjska Gora, d.d (v nadaljevanju RTC Kranjska Gora) približno 150.000 evrov na sezono, odvisno od ur obratovanja (V Kranjski Gori se je v dir pognala vsa snežna konjenica (foto), 2015).

RTC Kranjska Gora je začela prenavljati sedežnice na začetku novega tisočletja. Pri gradnji novih žičniških naprav je bila RTC Kranjska Gora uspešna tudi pri pridobivanju sredstev iz evropskih skladov. Leta 2000 so postavili sedežnico Dolenčev Rut, podatka o vrednosti investicije nimam, predvidevam pa lahko, da je bila vredna približno 3 milijone evrov. Leta 2004 so postavili takrat zelo moderno štirisedežnico Podkoren (RTC Kranjska Gora, 2016a). Sočasno so uredili zgornji del proge, na katerem so postavili tudi umetno zasneževanje. Vrednost investicije je bila skoraj 3 milijone evrov. Investicija je omogočila tudi organizatorjem pokala Vitranc boljše možnosti za organizacijo tekem. Že naslednje leto je bila postavljena nova poletna sankška proga, vrednost investicije več kot 600.000 evrov. Hkrati so razširili tudi kolesarski park. Tako za kolesarske kot smučarske navdušence pa je še pomembnejša nova pridobitev Vitranc 1 – štirisedežnica, ki je zamenjala staro enosedežnico. Vrednost investicije je bila približno 3 milijone evrov. Leta 2007 se je spet investiralo v novo štirisedežnico Kekec (Izgradnja štirisedežnice Kekec z razširitvijo smučišča, 2016). Vrednost investicije, ki je obsegala tudi razširitev smučišča, je bila več kot 5 milijonov evrov. Naslednje leto pa so uredili še snežni park in nočno sankanje, za kar je bilo potrebnih 400.000 evrov.

Na Sliki 2 se lepo vidijo urejenost smučišča in hribi, kamor bi bila možna širitev smučišča v Kranjski Gori.

Slika 2: Kranjska Gora – smučišče

Vir: Načrt smučarske proge Kranjska Gora, b.l.

2.3 Pregled investicij

Investicije so seveda zelo pomembne za vsako podjetje. Tako je tudi v turizmu in smučarskih dejavnostih. Za podjetje, ki upravlja smučarsko središče je investiranje v nove proge, pripravo teh prog in nove žičniške naprave ključnega pomena. Enako seveda velja za Zell am See in Kranjsko Goro, zato sem v Tabeli 1 zbral podatke o višini investicij od leta 2001 do leta 2013. V tem obdobju se je tudi v Kranjski Gori začelo investirati v prenovo žičnic in urejati proge ne samo s teptalcem, ampak za različne vrste smučanja, predvsem gre tukaj za snežni park. Kot vedno je večina investicij namenjena smučarjem, ki prinesejo upravljavcu smučišča tudi največ prihodkov. Se pa vse investicije vedno bolj izkoriščajo tudi za poletne mesece. Tako se na smučiščih urejajo parki za gorske kolesarje, tematske dežele (kot npr. Kekčeva dežela), motokros, ki je namenjen tako najmlajšim kot tudi že izkušenim motokrosistom. To je le nekaj aktivnosti, ki se lahko izvajajo v poletnem času in potekajo na smučiščih v Kranjski Gori in Zell am Seeju. Možnosti za dodatno poletno ponudbo v povezavi z žičnicami je verjetno še ogromno. Bi bilo pa zanimivo povečati in razširiti ponudbo še v zimskih mesecih, da ne bi bila ta omejena samo na smučarje oz. deskarje na snegu. Trenutno obiskovalci v Kranjski Gori na hribu, kamor bi se povzpeli z žičnico, nimajo ponujenih nobenih aktivnosti v zimskem času, v Zell am Seeju pa imajo poleg razgleda na voljo še restavracijo.

Tabela 1: Investicije v obdobju 2001–2013 v Zell am Seeju in Kranjski Gori

Investicije	Zell am See	Kranjska Gora
2001	2.000.000	
2002		
2003	15.000.000	
2004		3.000.000
2005	14.000.000	3.600.000
2006		
2007	20.000.000	5.000.000
2008		400.000
2009	17.000.000	
2010	19.000.000	
2011		
2012	6.600.000	
2013	10.000.000	
Skupaj v obdobju 2000-2013	103.600.000	12.000.000

Vir: Chronik, b.l.; RTC Kranjska Gora, Investicijski projekti RTC Žičnice Kranjska Gora d.d., 2016.

Razlike v višini investicij so ogromne, žal pa bi bila razlika še večja, če bi upošteval daljše obdobje. V Kranjski Gori bo tudi kmalu minilo celo desetletje od zadnje večje investicije, in čeprav za prevoz smučarjev morda ne bi bilo treba investirati v nove naprave, pa smučarji zahtevajo vedno varnejše, udobnejše in hitrejše žičnice, ki so na trgu že na voljo. Predvsem udobnost, kamor najpogosteje spada gretje sedežev (predvsem na sedežnicah) in kupola za zaščito pred vplivi vremena (sneg, veter, dež). Vedno pogosteje bomo na smučiščih videvali tudi sedežnice s širšo sedalno površino za smučarje, kar spada tako med udobje kot varnost. Širša sedalna površina namreč pomeni, da je pri sestopu manjša verjetnost, da se bodo smučarji zapletli drug v drugega in se ne bodo več dogajale nesreče pri sestopu s sedežnice.

Še večji poudarek pa je danes na varnosti. Moderne otroške proge si skoraj ni več mogoče predstavljati brez dodatnih varoval na sedežnicah, kot so avtomatsko zapiranje in odpiranje varovala, varovalo, ki se zapre med noge smučarja, in ne med dva smučarja, vedno večkrat pa tudi lažji vstop na sedežnico v obliki dvižnega vstopnega dela in blažjega, manj strmega sestopa. Take rezultate je pokazala tudi anketa, v kateri je bilo večini gostom zelo pomembno, kako je smučišče urejeno in kako zelo je varno.

2.4 Pregled turističnega prometa

Regija Zell am See – Kaprun ima 15.000 postelj (Unterkünfte in Zell am See-Kaprun, 2016), od tega več kot polovico v Zell am Seeju. Občina Kranjska Gora pa ima 5.797 prenočitvenih zmogljivosti (SURS, b.l.a).

2.4.1 Pregled turističnega prometa Zell am See

Zell am See je imel v smučarski sezoni 2013/2014 705.674 gostov, v poletni pa 715.019 (Schmittenhöhebahn AG, 2015). Obisk v zimski in poletni sezoni je precej uravnovešen tudi kar zadeva razmerja med domačimi in tujimi gosti (poleti je nekoliko več domačih gostov). V zimski/smučarski sezoni je tujih gostov skoraj 8x več kot domačih in tuji gostje tako omogočajo ne samo preživetje podjetja Schmittenhöhebahn AG, ki je lastnik in upravlja žičnice v Zell am Seeju, ampak omogoča tako število gostov tudi nemoteno investiranje in izplačilo dobičkov vsako leto.

V Tabeli 2 so pregledno zbrani podatki o številu nočitev v Zell am Seeju v sezoni 2013/14.

Tabela 2: Nočitve Zell am See

Zell am See	Skupno število nočitev	Domači gostje	Tuji gostje
Zima 2013/14	705.674	80.901	624.773
Poletje 2013/14	715.019	92.208	622.811
Sezona 2013/14 (sezona je od 01.12.2013 do 30.11.2014)	1.420.693	173.109	1.247.584

Vir: Schmittenhöhebahn AG, Geschäftsbericht 2013/2014, 2015, str. 12.

2.4.2 Pregled turističnega prometa Kranjska Gora

V Tabeli 3 se vidi število nočitev v Kranjski Gori. Kranjska Gora je imela v zimski sezoni 2013/14 85.883 nočitev domačih gostov in 105.137 nočitev tujih gostov, skupaj torej 191.020 nočitev. V poletni sezoni pa je imela 64.504 nočitev domačih gostov in 192.142 nočitev tujih gostov, skupaj 256.646 nočitev. Za boljšo predstavitev se na Sliki 3 lepo vidi, da bistvenih razlik med domačimi in tujimi prenočitvami gostov v zimski sezoni ni. Očitno je Kranjska Gora med domačimi gosti zelo zaželena smučarska destinacija, mislim pa, da je vseeno smučarskih gostov iz tujine občutno premalo. Razmerje je nekoliko bolj v prid tujim gostov, gledano skozi celotno leto (od decembra 2013 do novembra 2014). Podatek nam pove, da je Kranjska Gora med tujimi turisti trenutno bolj zaželena v poletnih mesecih kot v zimskih. Glede na ekonomiko poletnega in zimskega gosta, ki porabi več kot 30 % več kot

poletni gost, bi bilo smiselno Kranjsko Goro še bolj predstaviti kot smučarsko središče, da bi se tuji turisti vračali tudi v zimskem času. S tem ne bi samo izboljšali poslovanja RTC Kranjska Gora, marveč bi seveda svoje prihodke povečalo celotno okolje, saj se vsak evro, vložen v smučarsko karto, v središču multiplicira sedemkrat.

V Tabeli 3 so zbrani podatki o številu prenočitvev v Kranjski Gori v sezoni 2013/14 po mesecih. Tako je v Tabeli 3 preprosto prepoznati, da je število domačih gostov največje v zimskem času, predvsem med zimskimi šolskimi počitnicami, tuji gostje pa prihajajo v Kranjsko Goro predvsem poleti, saj jih v času, ko v Kranjski Gori ni snega, precej več kot pa v zimski sezoni.

Tabela 3: Nočitve Kranjska Gora

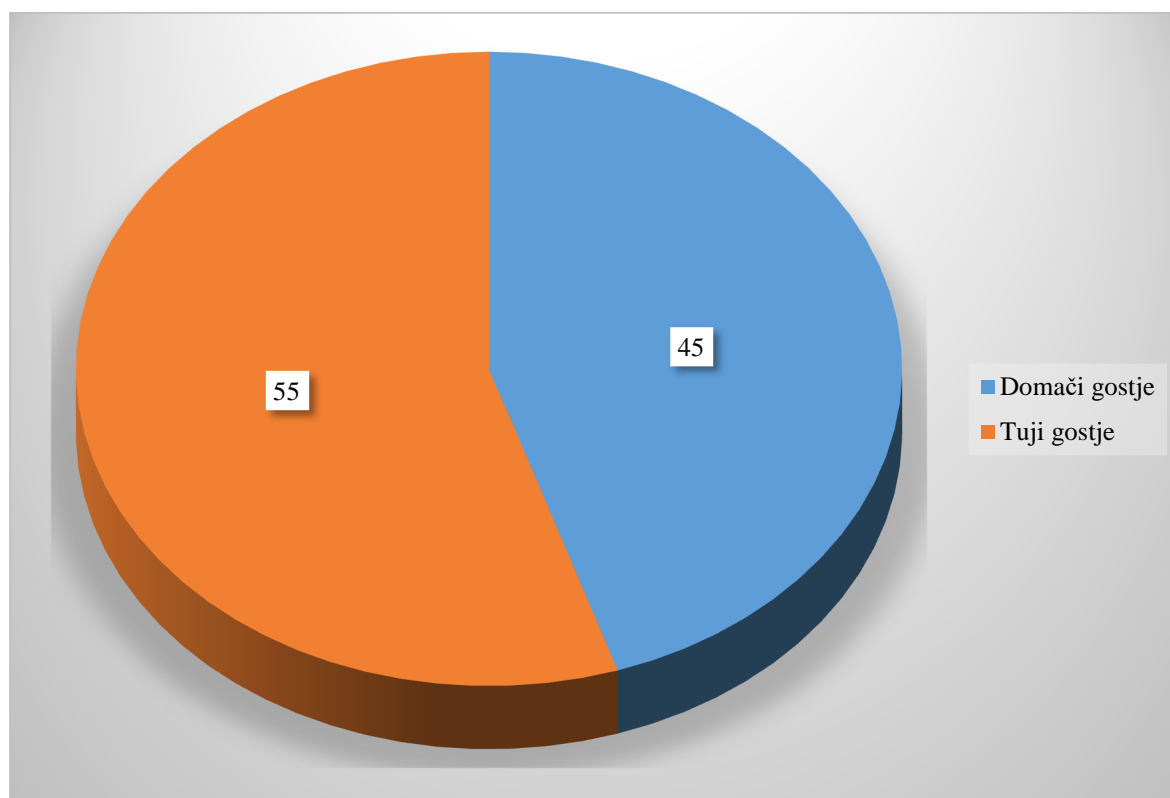
Kranjska Gora	Prenočitve turistov – skupaj	Prenočitve turistov – domači	Prenočitve turistov – tuji
2013M12	33.284	15.749	17.805
2014M01	51.848	14.110	37.738
2014M02	57.544	32.763	24.781
2014M03	34.722	19.077	15.645
2014M04	13.622	4.454	9.168
2014M05	22.320	7.586	14.734
2014M06	32.432	7.696	24.736
2014M07	52.705	12.831	39.874
2014M08	72.985	19.056	53.929
2014M09	41.973	6.579	35.394
2014M10	26.020	6.541	19.479
2014M11	8.211	4.215	3.996
Vsota	447.666	150.387	297.279

Vir: SURS, Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov, občine, Slovenija, mesečno, b.l.b.

Kot že prej omenjeno, se tudi na Sliki 3 vidi, da bistvenih razlik med nočitvami domačih in tujih gostov v Kranjski Gori ni. Seveda je to zelo dobra novica z vidika zvestobe domačih

turistov, ki radi prihajajo v Kranjsko Goro in so manj občutljivi na različna ekonomska nihanja in politično situacijo v svetu. Zato lahko v Kranjski Gori skoraj vsako leto računajo na podobno število domačih gostov. Vseeno pa bi bilo treba povečati število tujih gostov. Večje število tujih gostov bi omogočilo precej povečan obseg prodaje. To pa bi omogočilo RTC Kranjska Gora pozitivno poslovanje in investicije v nove naprave. Samo z novimi napravami in vedno novimi novostmi pa bo smučišče dovolj atraktivno, da se bodo smučarji radi vračali. Seveda pa se bo povečalo tudi število novih gostov, saj je najboljša promocija smučarskega kraja gost, ki se je zadovoljen vrnil s smučarskega dopusta. Na odločitev smučarjev, katero smučišče bodo izbrali za svoj dopust, najbolj vplivajo velikost smučišča in priporočila znancev ter prijateljev. Cilj Kranjske Gore bi moral biti privabiti v najkrajšem možnem času vsaj enako število tujih turistov v zimski sezoni, kot jih je že v poletni sezoni, pozneje pa število tujih gostov še povečati.

Slika 3: Grafični prikaz nočitev v Kranjski gori v zimski sezoni 2013/14

Vir: SURS, Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov, občine, Slovenija, mesečno, b.l.b.

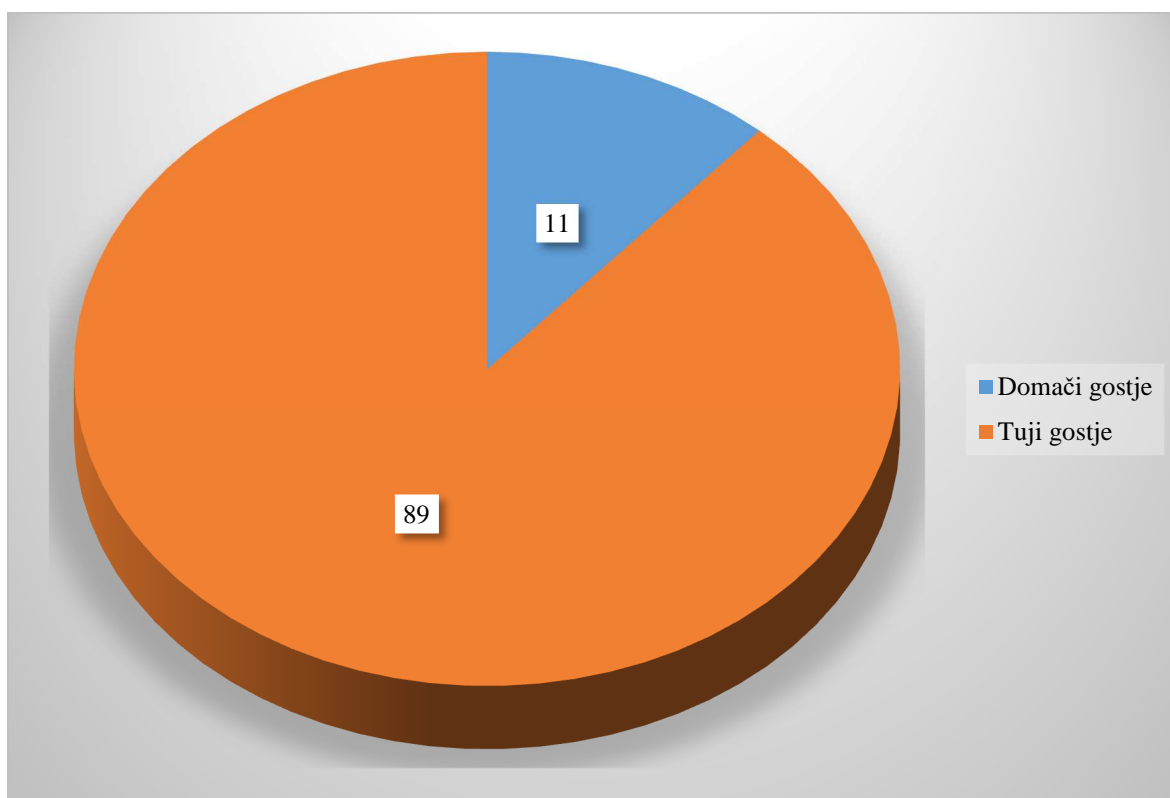
Na Sliki 4 vidimo primerjavo med nočitvami domačih in tujih gostov v Zell am Seeju. Vidimo, da je v Zell am Seeju res veliko več tujih gostov, ki se v Zell am See radi vračajo, saj lahko pričakujejo skoraj vsako leto nekaj izboljšav na smučišču, kot so dodatne atrakcije v zimskih smučarskih parkih, zabavne proge z velikimi ovinki in skoki (*funslope*), predvsem pa nove, varnejše naprave. Tako število gostov, predvsem iz tujine, pa seveda tudi omogoča dovolj velike prihodke, da so te izboljšave mogoče. Število gostov v Zell am Seeju vsako

leto raste, in če leto že ni rekordno, pa število gostov ne upada prav dosti glede na prejšnje leto.

To je seveda mogoče tudi v Kranjski Gori, bo pa v tem trenutku treba investirati v nove naprave s pomočjo kreditov ali zunanjih investitorjev, saj lastnih sredstev v RTC Kranjska Gora za tako velike investicije v tem trenutku nimajo. Morda bi bilo najbolje poiskati kupca, ki bi bil pripravljen investirati. Skupaj z lokalno skupnostjo in drugimi turističnimi podjetji (hoteli, smučarskimi šolami, športnimi trgovinami, restavracijami ...) bi se morali dogovoriti, kakšnih turistov si v Kranjski Gori želijo, in vsi skupaj usmeriti sile, da bi do takega razvoja potem tudi prišlo. Seveda cilji ne smejo biti nerealni, ampak je treba pogledati, kakšni gostje prihajajo že zdaj, in promocijo usmeriti predvsem v podobne ciljne skupine.

Slika 4: Grafični prikaz nočitev v Zell am Seeju v zimski sezoni 2013/14

Vir: Schmittenhöhebahn AG, Geschäftsbericht 2013/2014, 2015, str. 12.

2.4.3 Primerjava nočitev Zell am See – Kranjska Gora v zimski sezoni 2013/14

Zell am See ima v zimskih mesecih 705.674 nočitev in kar 752.628 obiskov smučišča (Schmittenhöhebahn AG, 2015). To pomeni, da 49,67 % gostov, kar jih je v Zell am Seeju pozimi, opravi kar 82,38 % obiskov smučišča. Zimska sezona je torej veliko bolj pomembna kot letna. Seveda se pozna to tudi na finančah. Zimski gostje prinesejo žičnicam

20.166.688,66 evra, kar je 91,74 % vseh prihodkov od prevozov z žičnicami. Schmittenhöhebahn AG ima sicer v lasti tudi prehranske obrate (koče) na smučišču, prav tako pa upravlja turistične ladje na jezeru. Zaradi boljše primerjave teh dodatnih dejavnosti pri analizi nisem upošteval, saj RTC Kranjska Gora teh dodatnih dejavnosti nima.

RTC Kranjska Gora je imela v zimski sezoni 2013/14 128.296 obiskovalcev (RTC Kranjska Gora, 2016b). To je glede na nočitve občutno premalo, saj ima smučišče Zell am See v primerjavi z nočitvami 106,65 % obiskovalcev, smučišče Kranjska Gora pa le 67,16 % obiskovalcev. Kranjska Gora ima v zimskem času 191.020 nočitev, kar je 42,67 % vseh letnih gostov. Zell am See ima v istem, torej zimskem obdobju 705.674 nočitev, kar je 49,67 % vseh gostov.

2.4.4 Primerjava RTC Žičnice, Kranjska Gora, d. d., in Schmittenhöhebahn AG

Dejstvo pa je, da so žičnice pomembne za celoten razvoj Kranjske Gore. Morda z nekaterimi dejavnostmi RTC Kranjska Gora ne ustvarja veliko finančnih prihodkov za svoje podjetje, so pa te dejavnosti vseeno pomembne za Kranjsko Goro kot celoto, saj privabljajo nove goste in nagovarjajo stalne goste, da se še naprej vračajo v kraj, ki jim stalno ponuja nekaj novega in jih vedno znova preseneča in navdušuje. Tako tudi poletno obratovanje žičnic, ki za celoten obseg prihodkov iz prodaje za podjetje RTC Kranjska Gora pomeni manjši delež, privabi veliko gostov. Med drugim tudi veliko gorskih kolesarjev. Večina gorskih kolesarjev, ki za vožnjo uporabljajo kolesa, ki so namenjena samo spustu, za vzpon pa uporablja žičnice, je mlajših, nekateri tudi niso polnoletni in na dopust v kolesarski park pridejo s starši. To pa pomeni, da ima od obiska kolesarskega parka več prometa celotna Kranjska Gora in ne samo RTC Kranjska Gora.

Ocenjujem, da RTC Kranjska Gora posluje stroškovno učinkovito, saj bi tudi ob predpostavki, da bi se stroški dela povečevali linearno z rastjo prihodkov, bili stroški dela manjši kot v Zell am Seeju. Verjetno pa je pričakovati, da bi zaradi ekonomije obsega stroški dela ob povečanju prihodkov rastle počasneje, ne pa linearno s povečanjem prihodkov. Del nižjih stroškov gre najbrž pripisati nižjim povprečnim dohodkom zaposlenih, večji del pa racionalizaciji zaposlovanja, da lahko RTC Kranjska Gora posluje še naprej.

V Tabeli 4 so zbrani najpomembnejši podatki, ki vplivajo na uspešnost poslovanja posameznega smučišča. Vidimo, da žičnice v Zell am Seeju obratujejo kar nekaj dni več kot v Kranjski Gori. A zato še ni nujno, da zaradi tega Zell am See posluje uspešno. Velikokrat je obratovanje smučišča v predsezoni in po glavni sezoni namenjeno lokalnim smučarjem, predvsem tistim z letnimi vozovnicami, teh pa ni dovolj, da bi smučišče obratovalo uspešno. Je pa to dobra promocija za smučišče, zato se veliko smučišč odloča, da obratujejo žičnice nekoliko dlje, kot bi bilo to ekonomsko smiselno. Pomembnejši podatek je seveda število smučarjev. To je v Zell am Seeju nekajkrat večje kot v Kranjski Gori, hkrati pa so tudi prihodki na posameznega smučarja večji, predvsem zaradi višje cene vozovnic. Tako je prihodek od prodaje v Schmittenhöhebahn AG približno dvakrat večji kot v RTC Kranjski

Gori, tudi če bi bilo v Kranjski Gori enako število smučarjev. So pa zato stroški v RTC Kranjski Gori nižji.

Tabela 4: Primerjava med prihodki RTC Kranjska Gora in Schmitenhöhebahn AG

	Zell am See	Kranjska Gora
Število obratovalnih dni	143	119
Število smučarjev v smučarski sezoni 2013/14	752.628	128.296
Prihodek na smučarja	36,54	18,76
Prihodki od prodaje	27.497.900,00	2.407.042,00
Stroški blaga materiala in storitev	9.652.900,00	1.232.447,00
Stroški dela	9.560.200,00	606.125,00
Amortizacija	7.991.300,00	1.038.464,00
Dobiček/izguba	1.329.200,00	-623.512,00

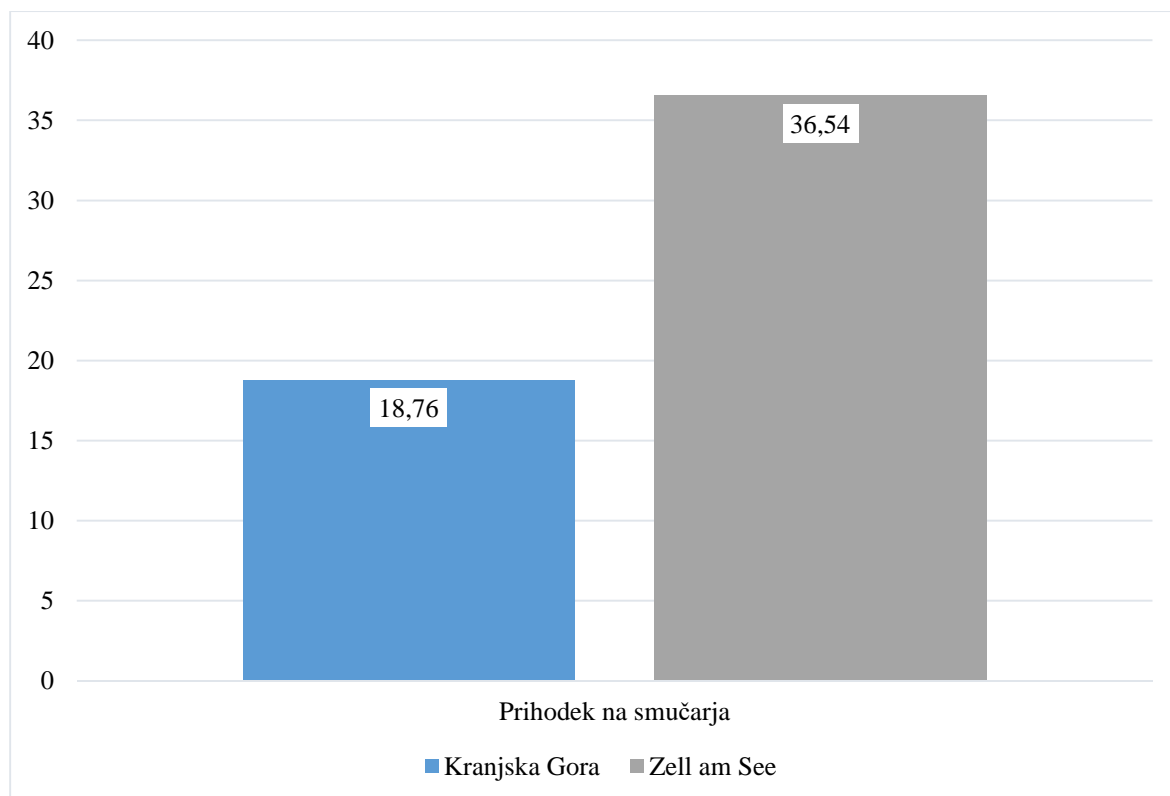
Vir: Schmitenhöhebahn AG, Geschäftsbericht 2013/2014, 2015.; Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPEŠ), Podatki iz izkaza poslovnega izida v obdobju od 1.1. do 31.12.2014, 2015.; RTC Kranjska Gora, Pregled obratovanja med zimskimi sezonami, 2016.

RTC Kranjska Gora ima skoraj polovico manj prihodkov na smučarja kot Schmitenhöhebahn AG. Zaradi cenejše smučarske karte je seveda tudi prihodek manjši, je pa opazna tudi razlika za ceno vozovnice pri mladinskih kartah, saj ta cena velja v Zell am Seeju za mladino do 18. leta, v Kranjski Gori pa kar do 24. leta.

V smučarskem središču bi se morali vsi skupaj zavedati, kako zelo pomembno je smučišče. Kot sem že omenil, se po nekaterih ocenah vsak evro, porabljen za smučarsko karto, sedemkrat multiplicira pri porabi gostov v smučarskem središču. Zato je tudi pomembno, kdo je lastnik in upravljavec smučišča, saj je pomembno, da dobro sodeluje z drugimi dejavnostmi v mestu, kot so hoteli, smučarske šole, gostinske dejavnosti, smučarske trgovine in drugo. Z dobrim sodelovanjem se lahko dogovorijo, kakšno bo smučišče in komu bo namenjeno. Saj nikomur nič ne pomaga, če se želi smučišče usmeriti v otroško smučišče, v smučarskem središču pa so sami luksuzni hoteli, kjer otroci niso zaželeni; ali obratno, da je smučišče zelo luksuzno, ne premore pa enega dobrega hotela, ki bi ga zahtevali bolj petični gostje. Ponekod je to urejeno tako, da so kar lastniki hotelov tudi lastniki žičnic. Zell am See je nekoliko poseben primer, saj od tam izhaja družina Porsche (tu so predniki tudi pokopani) in je podjetje Porsche tudi največji lastnik. Podjetje seveda pri svojem poslovanju spremlja dobiček, je pa družini pomembna tudi urejenost kraja in zunanja podoba smučišča, zato investirajo v infrastrukturo in okolico več, kot bi bilo potrebno za normalno obratovanje smučišča.

Na Sliki 5 se zelo dobro vidi razlika med prihodki na posameznega smučarja v Zell am Seeju in Kranjski Gori. Schmittenhöhebahn AG ima kar 1,95-krat več prihodkov na posameznega smučarja kot RTC Kranjska Gora. Taka razlika med prihodki na posameznega smučarja gre predvsem na račun cen smučarskih kart. RTC Kranjska Gora lahko to delno kompenzira z nižjimi stroški poslovanja in nižja cena smučarske karte je hkrati lahko tudi konkurenčna prednost Kranjske Gore v primerjavi s Zell am Seejem, če bi se smučišče v Kranjski Gori razširilo in postalo podobne velikosti kot uspešna smučišča v Avstriji, v tem primeru smučišče v Zell am Seeju.

Slika 5: Grafični prikaz prihodkov na posameznega smučarja

Vir: Schmittenhöhebahn AG, Geschäftsbericht 2013/2014, 2015.; AJPES, Podatki iz izkaza poslovnega izida v obdobju od 1.1. do 31.12.2014, 2015.; RTC Kranjska Gora, Pregled obratovanja med zimskimi sezonami, 2016.

Iz Tabele 5 je razvidno, da so cene smučarskih kart v Kranjski Gori res precej nižje kot v Zell am Seeju. Za približno 30 % so cenejšje smučarske karte za odrasle, pri otroških kartah pa ni tako velikih razlik. Treba pa je poudariti, da mladinska smučarska karta velja veliko dalj časa, saj je menda namenjena predvsem študentom; je pa treba povedati, da tudi v Zell am Seeju ponujajo podobne popuste študentom, ne velja pa taka cena smučarske vozovnice za vse starejše od 18 let (in do 24. leta). Na obeh smučiščih ponujajo tudi popuste za seniorje.

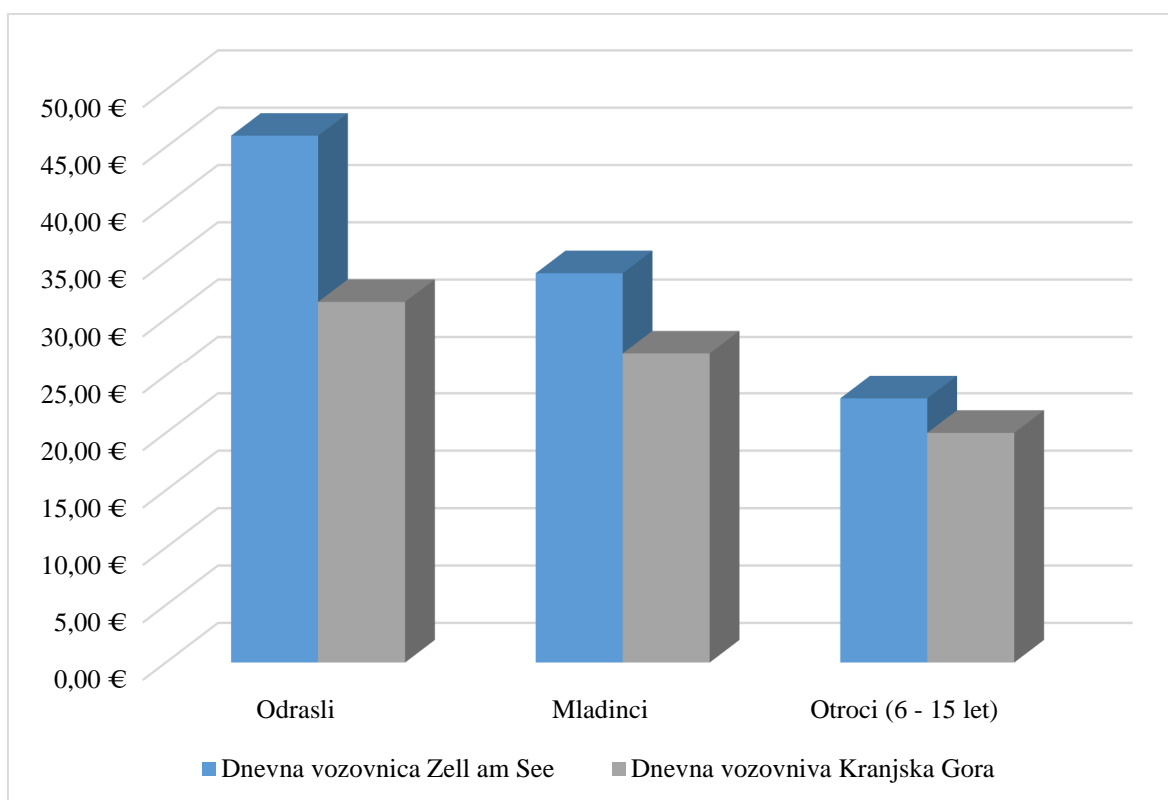
Tabela 5: Primerjava cen smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora

Zell am See	Odrasli	Mladinci (15–18 let)	Otroci (6–15 let)
1 dan	46,00 €	34,00 €	23,00 €
6 dni	225,00 €	168,00 €	112,00 €
Kranjska Gora	Odrasli	Mladinci (15–24 let)	Otroci (6–15 let)
1 dan	31,50 €	27,00 €	20,00 €
6 dni	160,00 €	137,00 €	102,00 €

Vir: Skipässe & gestaffelte Tageskarten, b.l.; Ceniki storitev, b.l.

Za boljši prikaz razlike v cenah dnevni smučarskih vozovnic je na Sliki 6 prikazano na grafu, kako velika je ta razlika. Največja v ceni smučarske karte je pri najdražjih, odraslih smučarskih kartah, najmanjša pa je ta razlika pri otroških smučarskih kartah. Hkrati ne smemo pozabiti, da velja mladinska smučarska vozovnica v Zell am Seeju do 18. leta, v Kranjski Gori pa do 24. leta.

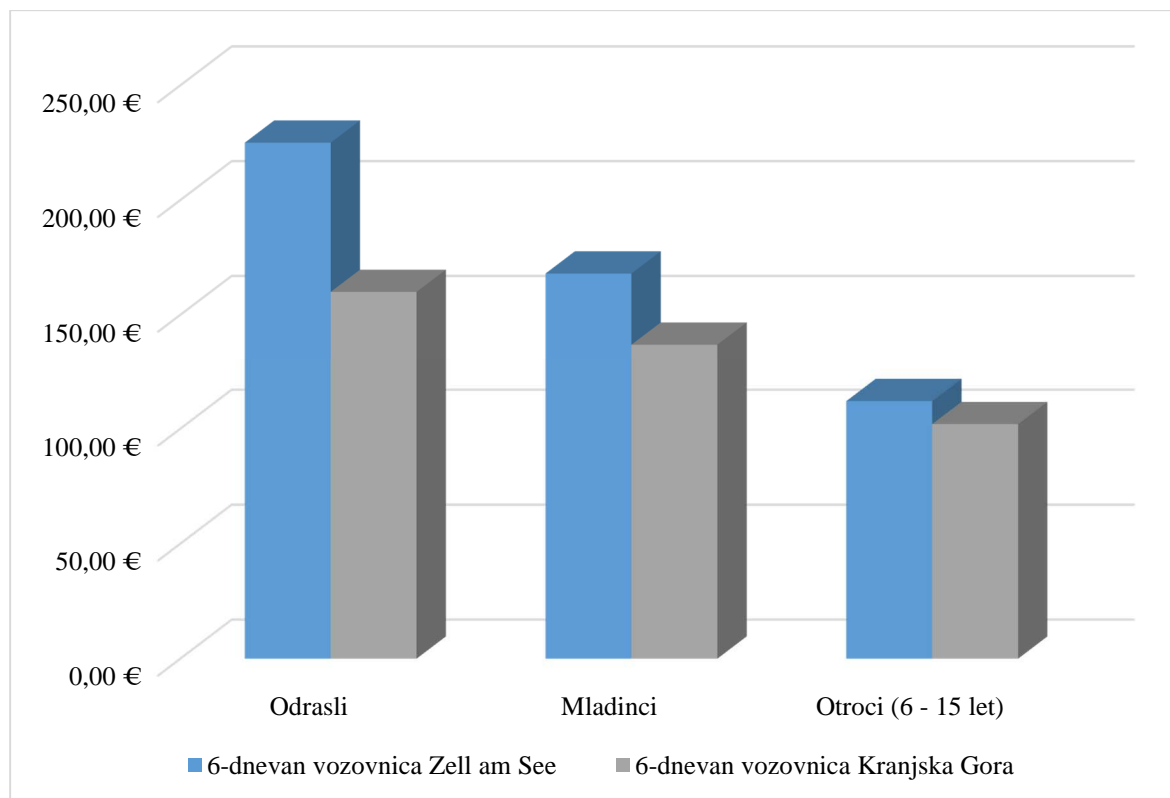
Slika 6: Primerjava cen dnevni smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora

Vir: Skipässe & gestaffelte Tageskarten, b.l.; Ceniki storitev, b.l.

Na Sliki 7 je prikazano, kako velika je razlika v cenah šestdnevnih smučarskih kart. Tudi tukaj velja enako kot pri dnevni kartah, da mladinska smučarska karta v Zell am Seeju velja do 18. leta, v Kranjski Gori pa do 24. leta.

Slika 7: Primerjave cen 6-dnevnih smučarskih kart Zell am See – Kranjska Gora

Vir: Skipässe & gestaffelte Tageskarten, b.l.; Ceniki storitev, b.l.

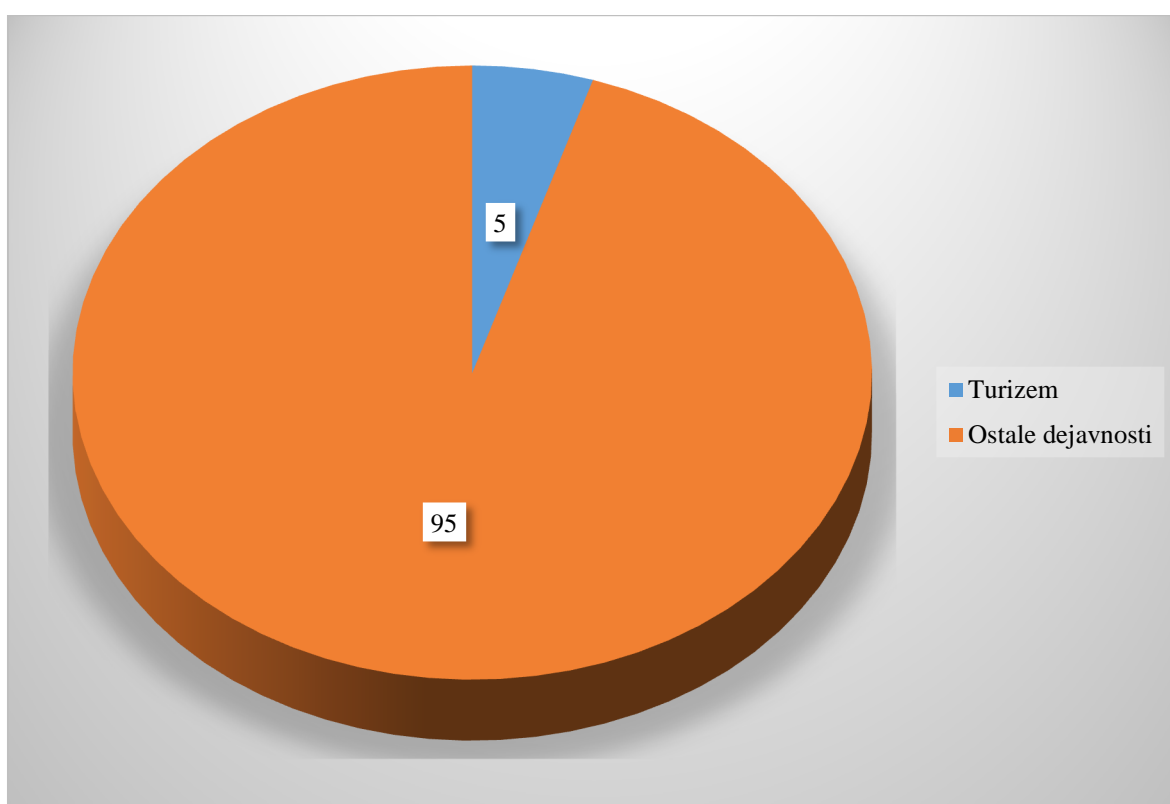
2.4.5 Delež turizma (smučanja) v BDP – primerjava Slovenije in Avstrije

Zanimiva je tudi primerjava prihodkov v deležu BDP. Za obe državi je turizem pomembna panoga. V slovenskem turizmu je obseg poslovanja približno dve milijardi evrov (Kalin J., 2015), kar je 5,49 % BDP. V Avstriji je obseg poslovanja iz turizma približno 23 milijard (Tourismus in Zahlen, 2016), kar je 6,99 % BDP. Če bi Sloveniji uspelo priti na približno enak odstotek BDP iz turizma, kot ga ima Avstrija, bi to pomenilo zelo velik korak k uresničitvi načrta, da bi s turizmom zaslužili tri milijarde evrov. Mislim, da ima Slovenija zelo realne možnosti za tako povečanje odstotka prihodkov iz turizma v BDP, saj je struktura tujih turistov, ki jih k nam prihaja največ, precej bolj pestra kot v Avstriji. V Avstriji so najpomembnejši gostje iz Nemčije, saj je skoraj polovica vseh tujih turistov od tam. V Sloveniji pa so najpomembnejši tuji gostje iz različnih držav – iz Italije, Avstrije, Nemčije, Rusije in Nizozemske. Gostje iz teh držav pomenijo polovico tujih turističnih nočitev.

Da je smučanje zelo pomemben del turistične dejavnosti v Avstriji, pove podatek, da smučanje s podpornimi dejavnostmi prispeva kar 4,5 % BDP. To pomeni, da smučanje prispeva več kot kmetijstvo v avstrijsko državno blagajno (Skiing in Austria: A Short Introduction, 2016).

Nekatere napovedi za razvoj slovenskega turizma pravijo, da bi moral biti delež turizma v BDP Republike Slovenije 8 %. Trenutno je ta delež 5 %, kot se lepo vidi na tortnem grafikonu na Sliki 8. S pravilnim razvojem turizma in vlaganjem v turistične dejavnosti najbrž 8 % delež ni nerealen in bi moral biti dosegljiv v bližnji prihodnosti.

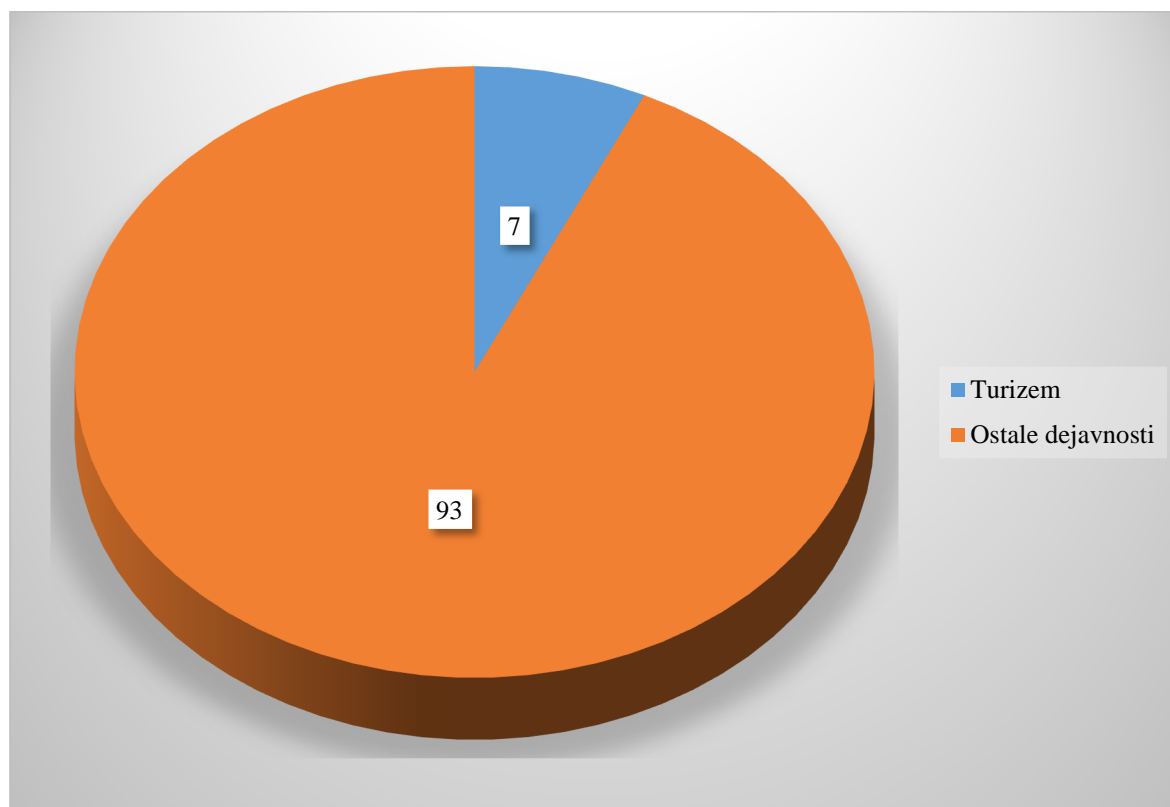
Slika 8: Grafični prikaz odstotek turizma v BDP – Slovenija

Vir: Kalin J., Ekonomski računi za turizem, Slovenija, 2012, ocena za 2014, 2015.

V Avstriji je delež turizma v BDP Avstrije že precej večji. Kljub temu da je Avstrija dobro razvita država in dosega visoke prihodke tudi v industrijah, ki niso povezane s turizmom, je delež turizma v BDP kar 7 %, kar je prikazano tudi na tortnem grafikonu na Sliki 10. Avstrija kljub temu, da nima dostopa do morja, dobro izkorišča svoje naravne danosti. Tako je gorski turizem pomemben pozimi in poleti, hkrati pa številna jezera služijo za oddih vode željnim turistom, ki bi se sicer odpravili na morje, pa jih avstrijska jezera velikokrat prepričajo za oddih bolj kot slovenska obala.

Slika 9: Grafični prikaz odstotek turizma v BDP – Avstrija

Vir: Wirtschaftskammer Österreich, *Economic Situation and Outlook*, 2016, str. 2.; *Tourismus in Zahlen*, b.l.

2.5 Analiza

Kranjska Gora ima glede na število prebivalcev v primerjavi s Zell am Seejem dovolj prenočitvenih zmogljivosti in glede na prenočitvene zmogljivosti tudi dovolj domačih gostov (če postavimo uspešno delujoče smučišče Zell am See za merilo). Predvsem v zimskih mesecih Kranjski Gori primanjkuje tujih gostov, saj jih je samo 22,42 % več kot domačih, ne pa skoraj osemkrat več, kot je to v Zell am Seeju. Kranjska Gora je med tujimi gosti popularna predvsem za goste z območja nekdanje Jugoslavije, saj starši radi pripeljejo otroke na smučišče, kjer so se tudi sami naučili smučati. Prav tako je pomemben dejavnik spomin na nekdanje čase zmag Bojana Križaja, Roka Petroviča in drugih, ki so navduševali vso Jugoslavijo. Morda bi bilo treba te povezave še bolj utrditi, hkrati pa še povečati prepoznavnost med smučarji v zahodni Evropi.

Kljub dobri prometni povezavi se le malo avtomobilov s tujimi turisti (predvsem iz Nemčije in Nizozemske, pa tudi iz vzhodnega dela Evrope) pripelje do Slovenije in se jih večina ustavi na avstrijskih smučiščih. Vsekakor to ni povezano z razdaljo, saj to pomeni le še kakšno uro vožnje več. Tudi letališče v neposredni bližini Kranjske Gore bi moralo zagotoviti več turistov.

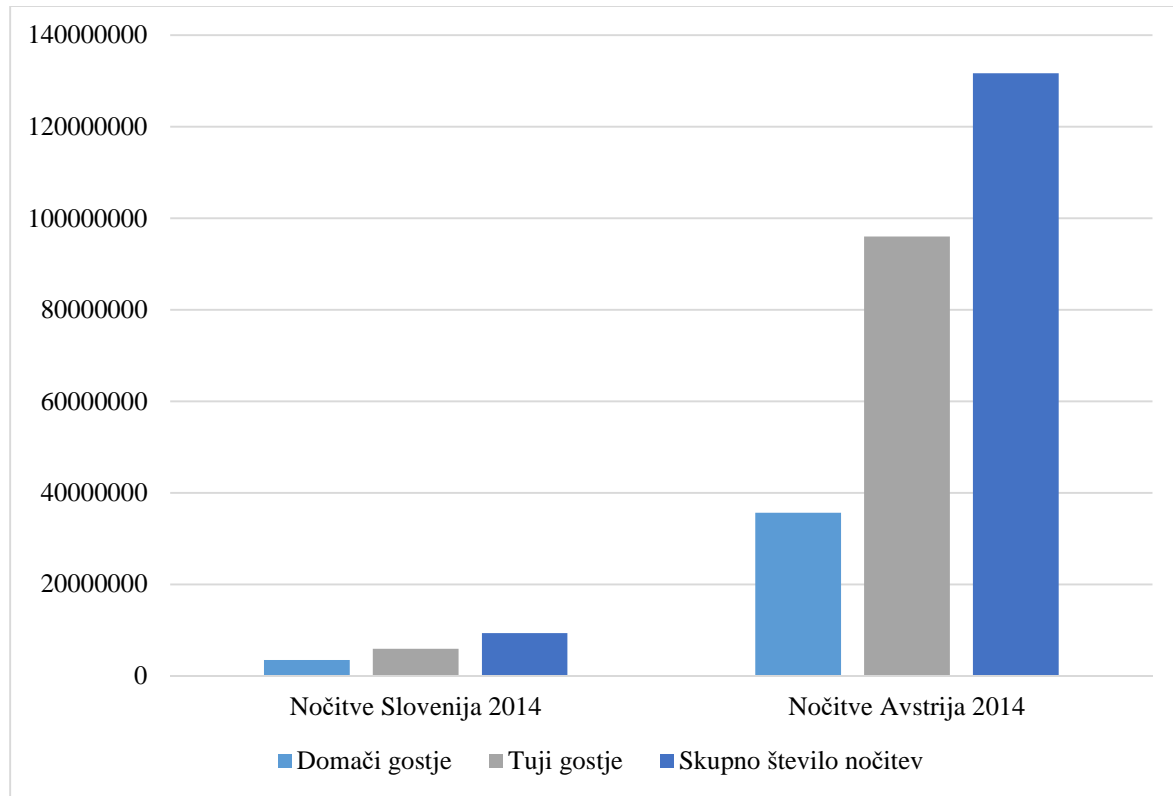
Smučišče se lahko najbolj reklamira z reklamo od ust do ust, saj naj bi se približno 70 % gostov odločilo za preživljanje svojega zimskega oddiha v enem izmed smučarskih središč na priporočilo prijateljev ali znancev. Drugi najpomembnejši dejavnik je velikost smučišča. Večje kot je smučišče, več kilometrov prog, ki jih smučar lahko presmuča, večja je verjetnost, da se bodo smučarji odločili za obisk takega smučišča; kljub temu, da jim vseh prog ne bo uspelo presmučati v enem tednu. Smučišče se mora skupaj z lokalno skupnostjo odločiti, za kakšne goste se bodo specializirali – za zelo petične goste (primer St. Moritz ali Courchevel), zabavno središče z mega koncerti (Ischgl) ali družinsko smučišče (Serfaus-Fiss-Ladis). Večina smučišč se bo najverjetneje našla nekje vmes, saj nimajo vsi možnosti investirati v koncerte, kjer gre za milijonske projekte. Prav tako je na voljo le omejeno število petičnih gostov, ki na smučiščih iščejo restavracije Michelin ali trgovine Louis Vuitton. Na pogled bi bila torej odločitev za družinsko smučišče najlažja, vseeno pa gre tudi tu za velike investicije. Modernega družinskega smučišča si danes ni več mogoče zamisliti brez najvarnejših transportnih naprav. Kljub temu, da je za učenje smučanja najprimernejša vlečnica, se družine, kjer ne bo »čarobnih tepihov«, sedežnic z vsemi varnostnimi mehanizmi – avtomatsko zapiranje in odpiranje varovala, avtomatsko odpiranje kupole, pomoč pri vstopu na sedežnico – avtomatski dvig podlage, na kateri stojijo smučarji, na primerno višino za vstop otrok in potem spuščanje nazaj na višino za odrasle ...). Investicije v take naprave seveda tudi niso poceni – za najmodernejšo sedežnico, dolgo približno en kilometer, je treba odšteti približno 6,5 milijona evrov (Gondel statt Auto, 2015).

V Sloveniji in tudi v Kranjski Gori bi se morali med drugim zavedati, kakšne prednosti lahko ponudimo gostom. V Zell am Seeju so organizirani dnevni izleti v Salzburg, Benetke, Postojnsko jamo in še na nekatere druge, precej oddaljene kraje. Slovenija in seveda tudi Kranjska Gora imata idealno lego za obisk nešteti zanimivosti, ki so oddaljene od kraja nastanitev le krajšo vožnjo. Morda nam je težko razumeti, kaj krajša vožnja je; v Londonu ni nič neobičajnega, če ljudje porabijo za vožnjo na delo in nazaj domov tudi tri ure in več. To pa je čas vožnje do Dunaja, Benetk, Plitvic in drugih lepih krajev ne samo pri nas, ampak tudi v naši okolici. Tako bi gostom, ki bi bili pri nas na dopustu, lahko ponudili daljše bivanje, hkrati pa bi gostje obiskali še druge destinacije, ki bi jih tako vključili v kakšen drug dopust. Če bi nam uspelo predstaviti Slovenijo kot idealno izhodišče za obisk drugih krajev v naši okolici, bi bila to velika pridobitev za slovenski turizem. Gostje bi se namreč pri nas zadrževali dlje.

Na Sliki 10 se lepo vidi, da je število nočitev, gledano na celotno državo, veliko bolj izenačeno kot pri primerjavi nočitev Kranjske Gore in Zell am Seeja, saj je razmerje med stolpci domači gostje, tuji gostje in skupno število nočitev veliko bolj izenačeno. Seveda je velikost stolpcev za Avstrijo in Slovenijo različna zaradi različnega števila gostov. Kot je razvidno iz Slike 10, je domačih nočitev v Avstriji 27,04 %, domačih nočitev v istem obdobju, torej leta 2014, je bilo v Sloveniji 36,71 %. Sicer je v Avstriji še vedno nekaj več tujih gostov kot pa domačih v primerjavi s Slovenijo, je pa ta delež v tem primeru vsaj primerljiv. Kot smo videli pri primerjavi Kranjske Gore in Zell am Seeja, je bilo tam

razmerje med domačimi in tujimi gosti veliko bolj »popačeno«. Kranjska Gora ima v primerjavi s Zell am Seejem veliko premalo tujih gostov.

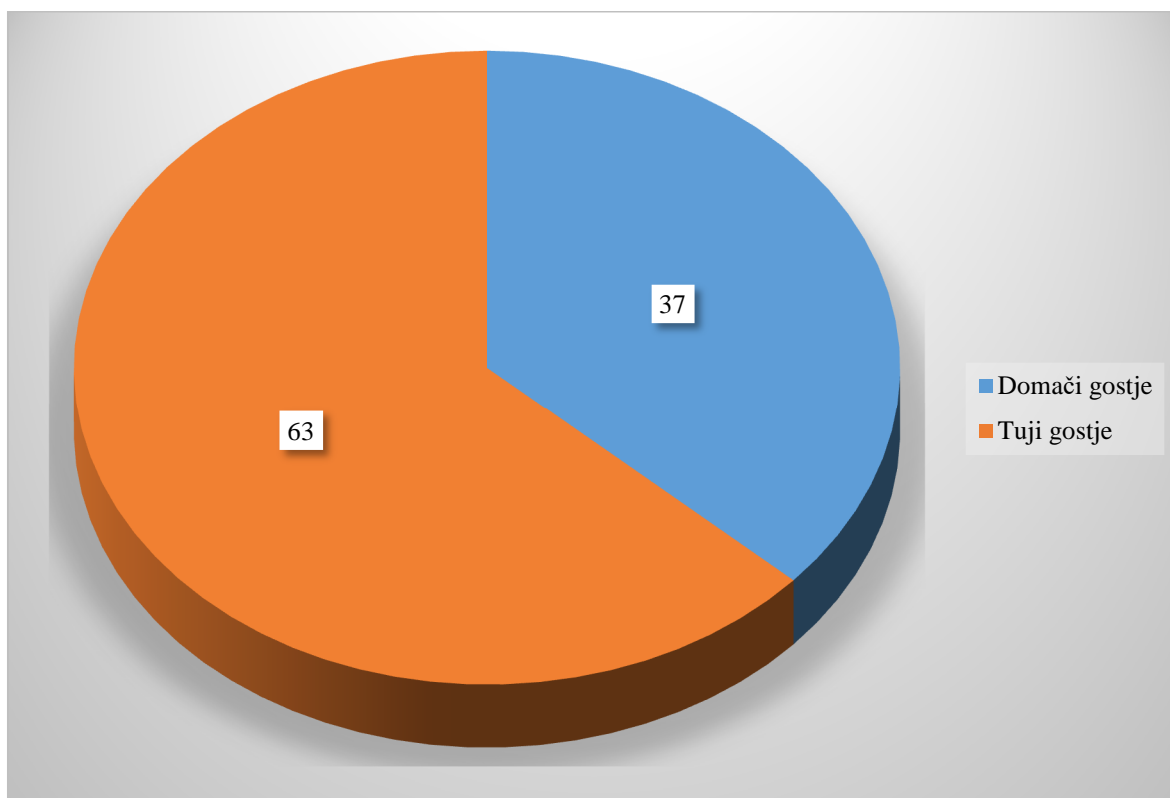
Slika 10: Primerjava nočitev tuji – domači gostje med Slovenijo in Avstrijo

Vir: SURS, Prihodi in prenočitve turistov po državah, občine, Slovenija, mesečno, b.l.c.; Statistik Austria, Ankünfte, Übernachtungen bzw. Betriebe und Betten in allen Berichtsgemeinden in der Winter- und Sommersaison 2014, b.l.

Na Sliki 11 je razločno prikazano razmerje med nočitvami domačih in tujih gostov. Že zdaj je nočitev tujih gostov več kot domačih. Da bi turizem res postal zelo pomembna gospodarska panoga, pa bi se moralo število tujih turistov v Sloveniji še povečati. Seveda to ni preprosto, je pa zimski turizem lepa priložnost, saj smučanje v naravi ni možno v državah, kjer ni gora.

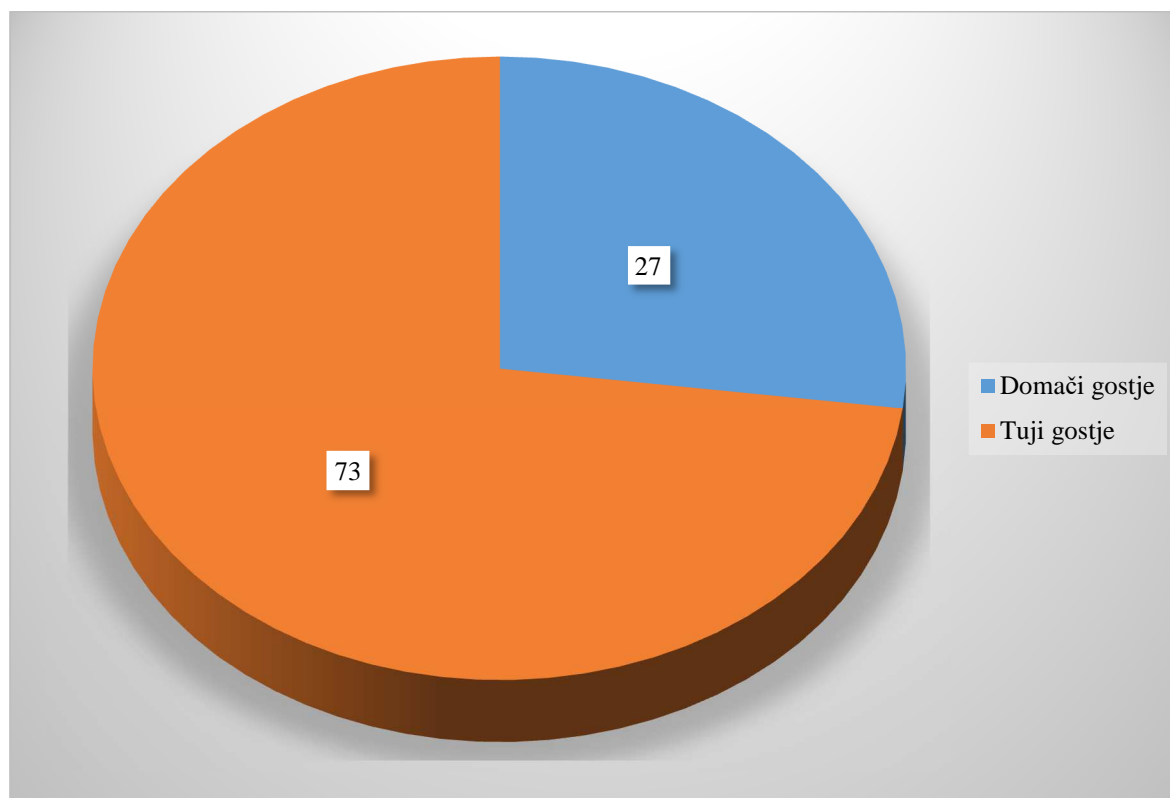
Slika 11: Prikaz nočitev domači : tuji gostje – Slovenija

Vir: SURS, Prihodi in prenočitve turistov po državah, občine, Slovenija, mesečno, b.l.c.

V Avstriji je nočitev tujih gostov še več kot v Sloveniji. To je bilo seveda iz do sedaj opisanih razmer v Avstriji tudi za pričakovati. Razlika med nočitvami tujih in domačih gostov v Avstriji in Sloveniji pa le ni tako zelo velika. Iz dosedanje analize turističnih razmer v obeh državah oz. v Zell am Seeju in Kranjski Gori, je bilo za pričakovati veliko večje razlike. Razmerje med nočitvami tujih in domačih gostov v Avstriji je prikazano na Sliki 12.

Slika 12: Prikaz nočitev domači : tuji gostje – Avstrija

Vir: Statistik Austria, *Ankünfte, Übernachtungen bzw. Betriebe und Betten in allen Berichtsgemeinden in der Winter- und Sommersaison 2014, b.l.*

V Tabeli 2 in Tabeli 3 smo videli število nočitev v Kranjski Gori in Zell am Seeju. Kranjska Gora ima v zimskem času 191.020 nočitev, kar je 42,67 % vseh letnih gostov. Zell am See ima v istem, torej zimskem obdobju 705.674 nočitev, kar je 49,67 % vseh gostov. Razlika sicer ni velika, vseeno pa bi, še posebej glede na rezultate, Kranjska Gora morala povečati delež zimskih gostov. Ugotavljam, da Kranjska Gora kljub zmanjšanju stroškov poslovanja še zmeraj ne posluje pozitivno. Smučišče bi moralo najprej povečati prihodke od prodaje, to pa lahko stori z večjim številom prodanih smučarskih vozovnic. Na podlagi anket sem ugotovil, da se gostje odločajo za obisk smučarskega središča zaradi veliko različnih dejavnikov, med drugim spadajo sem dostopnost smučišča, velikost smučišča, prepoznavnost, primernost glede na smučarsko znanje in ceno ... Zelo verjetno pa je, da se bo gost še vrnil, če bo s smučiščem zadovoljen. Poleg primerne zahtevnosti prog in urejenega smučišča je za gosta zelo pomembna druga ponudba, na katero pa sam upravljavec nima vpliva. Velikokrat se gostje vrnejo zaradi odlične hotelske usluge, dodatne ponudbe in šole smučanja.

Pri analizi podatkov nočitev in izkaza poslovnega izida vidimo tudi, da RTC Kranjska Gora zasluži precej manj na nočitev kot Zell am See. Predvsem je odločilno, da ima Kranjska Gora v poletnih mesecih več nočitev kot v zimskih. Kljub uspešno delujočemu parku za

gorska kolesa je dnevna vozovnica za sedežnico v parku za gorska kolesa občutno cenejša in zato prinaša manjše dohodke. Za zdaj je gorsko kolesarjenje v parkih z vzpenjanjem z žičnicami še zmeraj bolj šport za posameznike kot pa za celotno družino, kar dodatno zmanjšuje prihodke v poletni sezoni v primerjavi z zimsko. Je pa seveda prihodek na nočitev manjši, gledano samo z vidika zimskih nočitev. Zell am See ima 20 evrov prihodkov na nočitev, gledano na celotne letne prihodke in število nočitev skozi vse leto, in kar 40 evrov prihodkov, če primerjamo celotne letne dohodke z nočitvami samo iz zimske sezone. RTC Kranjska Gora ima le 8 evrov prihodkov na nočitev, gledano na prihodke skozi vse leto in število nočitev skozi vse leto, in le 12,5 evra prihodkov, gledano na dohodke skozi vse leto in število nočitev v zimski sezoni. Poleg tega ima Kranjska Gora občutno več nočitev v poletnih mesecih, kar pomeni, da smučanje, ki prinaša večji del prihodkov, še zmeraj ni dovolj popularno. RTC Kranjska Gora lahko le skupaj z drugimi turističnimi dejavnostmi privabi tudi nove goste. Poleg predstavitve Kranjske Gore kot idiličnega smučarskega središča, je treba smučarjem zagotoviti sneg, jim predstaviti tudi to, kako lahek je dostop do Kranjske Gore – pol ure od letališča v Celovcu ali Ljubljani, malo več iz Trsta. Poleg atraktivnih cen je smučišče primerno za vsakogar, tako za začetnike kot tudi boljše smučarje. Manjkajo samo kilometri prog za večjo pestrost.

V Zell am Seeju je tudi povprečno bivanje daljše za več kot 30 %, kot pa je to povprečje v Avstriji (Mario Eckelhart, b. a., 2012) in gostje so manj občutljivi na cene (Studie - „Beste Österreichische Sommer-Bergbahnen“ sind zentraler Erfolgsfaktor der Tourismusentwicklung von Regionen, 2015).

V Zell am Seeju in Sloveniji sem izvedel tudi anketo. Vprašanja so bila vezana na kraj smučarskega oddiha, in sicer glede na to, kam ljudje hodijo smučat in zakaj ravno tja. V anketi je bilo tako treba tudi navesti, kako na odločitev, kam se bo šlo na smučanje, vpliva velikost smučišča, dostopnost do smučarskega kraja od doma in nato od nastanitve do smučišča, prometna infrastruktura, varnost, sodobna oprema smučišča, dodatna ponudba, cena smučarskih vozovnic in kakovost nastanitve. Anketo sem izvajal ustno pa tudi pisno in z uporabo interneta. Ankete so pokazale, da se ljudje večinoma odločajo za smučanje za več dni hkrati, torej kot dopust, in ne samo kot športno aktivnost. Večini je smučanje pomembna oblika preživljanja prostega časa. Temu primeren je bil tudi odziv na nastanitev, ki mora biti kakovostna, prav tako pa tudi prehrana. Nastanitveni objekti – hoteli in apartmaji – morajo biti v bližini smučišča, saj se ljudje na dopustu na smučišče ne vozijo radi z avtom. Zelo pomembni sta kvaliteta in varnost žičnic, urejenost in velikost smučišča. Prav urejenost, varnost in nekoliko manj velikost smučišča so odločilni dejavniki pri izbiri smučišča. Modernejše žičnice, pa ne samo zaradi manjših čakalnih vrst, pač pa predvsem z vidika varnosti za otroke, zelo pomagajo pri odločitvi za smučišče. Dodatno sem iz pogovora z anketiranci izvedel, da je pri odločitvi za smučarsko destinacijo zelo pomembna zdravniška oskrba, ki so jo pri anketi uvrstili med varnost žičnic. Pod zdravniško oskrbo je mišljen prevoz ponesrečenca v dolino in od tam naprej v bolnišnico, kot tudi sama oskrba v bolnici. Po anketi se večina ljudi odloči za smučanje v Avstriji ali Italiji, le redki kje drugje. Ta

podatek sicer omenjam, ni pa zelo relevanten, saj je bila anketa izvedena v Sloveniji in Avstriji, zelo malo odgovorov pa je bilo iz drugih držav. V Avstriji je bila anketa izvedena med turisti v smučarskih središčih, vendar podatek vseeno ne pove prav dosti, saj so bili to turisti, ki so svojo smučarsko destinacijo že izbrali. Tudi dostopnost smučišča iz domačega kraja je pomemben dejavnik, kar ne pomeni samo avtomobilske vožnje, ampak tudi bližino letališča izbranemu smučišču. Zanimiv podatek pa je, da je cena le srednje pomembna, gostje so za kakovostno nastavitev in dobro urejeno smučišče pripravljeni plačati tudi nekaj več. Ljudje se radi vračajo na isto smučišče, če so bili s storitvijo zadovoljni.

SKLEP

Dejstvo je, da ima Kranjska Gora premalo turistov iz tujine. Seveda tudi ni dovolj kupcev za smučarske vozovnice, zato ni dovolj denarja za nove investicije. Da bi pritegnili nove in več gostov iz tujine, bi morala pomagati vsa država, saj se Kranjska Gora sama ne more oglaševati na številnih tujih trgih. Slovenija bi morala inovativno predstaviti smučarski turizem. Prednost so kratke čakalne vrste na žičnicah in cenovno precej ugodnejše smučanje kot v sosednji Avstriji in Italiji. Hkrati pa bi morala RTC Kranjska Gora s pomočjo investitorja ali banke zgraditi najmodernejšo žičnico (kar pomeni hkrati tudi najbolj varne, predvsem varne za otroke) in razširiti smučišče. Zaradi same lege smučišča in hotelov je Kranjska Gora idealno smučarsko središče za družine, saj se lahko otroci in začetniki naučijo svojih prvih zavojev tako rekoč pred hotelom, boljši smučarji pa se lahko še zmeraj podajo na progo za svetovni pokal v smučanju.

Pri primerjavi in analizi podatkov sem prišel do sklepa, da je turizem v sosednji Avstriji sicer bolj razvit kot v Sloveniji, ni pa ta razlika tako velika, kot je velika razlika med Zell am Seejem in Kranjsko Goro. Kranjska Gora ima dobro lego za razvoj zimskega turizma; danes pač morajo vsa smučišča uporabljati snežne topove, v Avstriji jih postavljajo tudi po ledenikih. Nadmorska višina Kranjske Gore je dovolj ugodna, da se lahko primerja z lego smučarskih centrov v sosednji Avstriji in sam dostop do smučišča je zelo enostaven, kar smučarjem veliko pomeni. Za Kranjsko Goro bi bilo pomembno zgraditi nekaj novih žičnic in ustvariti nekaj novih prog. Projekti so že bili pripravljeni in zdaj je skrajni čas, da se uresničijo. Tako bi Kranjska Gora pridobila nekaj kilometrov novih prog in hkrati seveda tudi sodobne žičniške naprave. Tudi lahek dostop do Kranjske Gore, v bližnji okolici so kar tri letališča, bi bil lahko konkurenčna prednost za Kranjsko Goro.

Najboljša možnost za Kranjsko Goro je širitev smučišča. Najbolj logična širitev je proti Vitrancu, Tamarju, Slemenovi špici in naprej v tej smeri. Potrebna bi bila dogovor vseh vpletenih strani, okoljevarstvenikov, smučarjev, planincev ..., in ustrezen načrt. Načrti so bili sicer pripravljeni že v sedemdesetih letih, zato bi bilo treba samo še izbrati ustrezne naprave, vendar bi ga bilo najbrž treba prilagoditi. Za najmodernejšo gondole in sedežnice, z ureditvijo smučarskih prog in zasneževanjem bi bilo na začetku, po nekaterih ocenah, treba investirati med 30 in 40 milijonov evrov. V naslednjih letih pa sistem povezati v skladu z načrtom, za kar bi bilo potrebnih še 10 milijonov evrov. Hkrati bi se morala Slovenija zavzeti

za boljšo promocijo smučanja v tujini, predvsem v Belgiji, Nemčiji, Danski, Švedski, Veliki Britaniji, Irski in na Nizozemskem. Za goste je seveda treba poskrbeti na vseh področjih, kar pomeni poleg modernih žičnic in urejenih prog tudi zelo dobre hotelske usluge, aktivnosti po smučanju, predvsem za najmlajše pa poskrbeti tudi za dejavnosti v njihovem jeziku. To pomeni predvsem šolo smučanja v nizozemščini, danščini, švedščini, nemščini in angleščini. Glede na opravljeno primerjavo med Zell am Seejem in Kranjsko Goro bi se moralo s pravilnim marketingom in dobro opravljenimi storitvami obisk tujih gostov povečati vsaj za štirikrat, kar pomeni, da bi se moralo število nočitev v Kranjski Gori približati 500.000. Kranjska Gora bi se morala potruditi s še naprej sprejemljivimi cenami obdržati goste z območja nekdanje Jugoslavije, ki že zdaj radi prihajajo na smučanje v Kranjsko Goro. Že zaradi zimskih šolskih počitnic bi bila taka struktura gostov zelo dobrodošla, saj večina smučarjev iz prej naštetih držav zahodne Evrope smuča med božičnimi in novoletnimi prazniki ter v februarju in v času velike noči. Hrvaške počitnice pa so takoj po novem letu, tem sledijo počitnice v Srbiji. Tako bi bila Kranjska Gora zasedena večji del smučarske sezone. Kranjska Gora bi tako imela samo v zimski sezoni 500.000 nočitev. Večina nočitev bi bila zaradi povečanega prihoda smučarjev, kar pomeni, da bi se tudi prihodek za RTC Kranjska Gora na posamezno nočitev povečal. Trenutno je ta prihodek približno trikrat manjši kot v Zell am Seeju. Če bi se prihodek na nočitev samo podvojil, bi to skupaj s povečanjem števila nočitev pomenilo povečanje prihodkov od prodaje za približno petkrat. To pa bi pomenilo, da bi RTC Kranjska Gora poslovala pozitivno, kljub povečanju stroškov zaradi širitve smučišča. Hkrati bi taki prihodki iz poslovanja zadostovali tudi za poplačilo kreditov, najetih za širitev smučišča in vse nadaljnje investicije na smučišču.

LITERATURA IN VIRI

1. *Ancient paintings suggest China invented skiing*. Najdeno 10. maja 2015 na spletnem naslovu http://news.xinhuanet.com/english/2006-01/25/content_4098439.htm
2. Anžič, M. (2010). *Umetno zasneževanje smučišč in posledice v kmetijstvu* (diplomski projekt). Ljubljana: Biotehniška fakulteta.
3. Batagelj, B. (2009). *Izum smučarske tradicije – Kulturna zgodovina smučanja na Slovenskem do leta 1941*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
4. *Ceniki storitev*. Najdeno 17. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.kranjskagora.si/si/koristno/ceniki>
5. *Chronik*. Najdeno 17. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.schmitten.at/de/service/unternehmen/chronik>
6. Černe, V. (1992). *Borovška vas: monografija o Kranjski Gori*. Kranjska Gora: Turistično društvo.
7. Guček, A. (1998). *Po smučinah od pradavnine – Zgodovina smučanja*. Ljubljana: Magnolija.
8. Engber, D. (2014, 21. februar). Who Made That Ski Lift?. *The New York Time Magazin*. Najdeno 15. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.nytimes.com/2014/02/23/magazine/who-made-that-ski-lift.html?_r=1
9. *Erweiterung des Skigebietes Schmitten – Zell am See-Kaprun*. Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.schmitten.at/de/service/presse/presstexte/erweiterung+des+skigebietes+schmitten+%E2%80%93+zell+am+see-kaprun_p2314
10. Fruehberger, E. (2014). *Die Ökonomisierung des Skisports am Beispiel Österreich* (diplomsko delo). Dunaj: Universität Wien.
11. *Gondel statt Auto*. Najdeno 22. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://www.bild.de/auto/auto-news/oeffentliche-verkehrsmittel/gondelbahn-statt-auto-gegen-stau-in-stadt-18345702.bild.html>
12. *HE Vuzenica: elektrarna s prvo slovensko turbino*. Najdeno 11. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.dem.si/sl-si/Elektrarne-in-proizvodnja/Elektrarne/HE-Vuzenica>
13. *History*. Najdeno 13. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.snowsportaustria.at/en/oessv/history/>
14. Hochhold, R. (2013). *Cella in Bisontio – Zell im Pinzgau – Zell am See. Eine historische Zeitreise*. Zell am See: Stadtgemeinde.
15. *Information on Zell am See*. Najdeno 15. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.visit-salzburg.net/surroundings/information-zell-am-see.htm>
16. *Izgradnja štirisedežnice Kekec z razširitvijo smučišča*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.mgrt.gov.si/si/zgodbe_o_uspehu/izgradnja_stirisedeznice_kekec_z_razsiritvijo_smucisca/

17. Kalin J. (2015, 18. december). Ekonomski računi za turizem, Slovenija, 2012, ocena za 2014. *Statistični urad Republike Slovenije*. Najdeno 26. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5678&idp=24&headerbar=21>
18. Kässbohrer Geländefahrzeug AG. (2014). *Katalog SNOWsat*. Laupheim: Kässbohrer Geländefahrzeug AG.
19. Krutzler, D. (2013, 28. februar). Schneegarantie durch 19.000 Kanonen. *derStandard.at*. Najdeno 11. maja 2015 na spletnem naslovu <http://derstandard.at/1361241351220/Schneegarantie-durch-19000-Kanonen>
20. Land Salzburg. (2013). Salzburger Tourismus: Strategieplan Tourismus 2020. Najdeno 12. maja 2015 na spletnem naslovu https://www.salzburg.gv.at/tourismus_/Documents/strategieplan_2020_-_internetversion.pdf
21. Lund M. (b.l.). Timeline of Important Ski History Dates. *Skiing History*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://skiinghistory.org/history/timeline-important-ski-history-dates>
22. Mario Eckelhart, b. a. (2012). Pinzgau. Najdeno 15. maja 2105 na spletnem naslovu http://www.regpi.at/fileadmin/user_upload/downloadbereich/Powerpoint-Pinzgau.pdf
23. Micke, T. (2005, 11. december). Herr Holle und der Schnee von morgen. *Welt-Bildung*. Najdeno 11. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.weltbildung.com/schneekanonen-geschichte.htm>
24. Mlinar, J. (2014). *Od romarja do sodobnega turista: Kratka zgodovina turizma v Kranjski Gori*. Jesenice: Gornjesavski muzej.
25. *Načrt smučarske proge Kranjska Gora*. Najdeno 22. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.bergfex.si/kranjska-gora/panorama/>
26. Nussbaumer N. (2013, 10. februar). Hochsaison im Gipsraum. *kurier.at*. Najdeno 12. maja 2015 na spletnem naslovu <http://kurier.at/chronik/oesterreich/skiunfaelle-hochsaison-im-gipsraum/3.312.889>
27. *Pistenplan & Skibus*. Najdeno 20. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.schmitten.at/de/winter/skigebiet/pistenplan>
28. Podatki iz izkaza poslovnega izida v obdobju od 1.1. do 31.12.2014. (2015). *Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve*. Najdeno 19. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5001412000&id_prikaza=2&id=738661
29. RTC Žičnice, Kranjska Gora, d.d. (2016a). *Investicijski projekti RTC Žičnice Kranjska Gora d.d.* (interno gradivo). Kranjska Gora: RTC Žičnice, Kranjska Gora d.d.
30. RTC Žičnice, Kranjska Gora, d.d. (2016b). *Pregled obratovanja med zimskimi sezonami* (interno gradivo). Kranjska Gora: RTC Žičnice, Kranjska Gora d.d.
31. Schmittenhöhebahn AG. (2015). *Geschäftsbericht 2013/2014*. Zell am See: Schmittenhöhebahn AG.
32. *Skigebiete Österreich (alle 426)*. Najdeno 12. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.skiresort.de/skigebiete/europa/oesterreich/>

33. *Skiing in Austria: A Short Introduction*. Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.tourmycountry.com/austria/skiing-austria.htm>
34. *Skipässe & gestaffelte Tageskarten*. Najdeno 17. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.schmitten.at/de/winter/tickets-und-preise/tageskarten-und-skipasse>
35. *Smučišča Slovenija - Zimske aktivnosti*. Najdeno 12. maja 2015 na spletnem naslovu <http://www.sloveniaholidays.com/zimske-aktivnosti/smucisca>
36. Statistični urad Republike Slovenije. (2002). *Največja naselja po površini v letu 2002*. Najdeno 26. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.stat.si/krajevnaimena/pregledi_naselja_najvecja.asp?tlist=off&txtIme=KRANJSKA%20GORA&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=1891
37. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.a). *Prenočitvene zmogljivosti po skupinah nastanitvenih objektov za leto 2014*. Najdeno 18. maja 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164504S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 *
38. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.b). *Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov za leto 2014*. Najdeno 18. maja 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164404S&ti=Preno%20itvene+zmo%20gljivosti%2C+prihodi+in+preno%20itve+turistov%2C+ob%20ine%2C+Slovenija%2C+mese%20no&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/01_21644_nastanitev_mesecno/&lang=2 *
39. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.c). *Prihodi in prenočitve turistov po državah za leto 2014*. Najdeno 27. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164408S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/01_21644_nastanitev_mesecno/&lang=2 *
40. Statistik Austria. (b.l.). *Ankünfte, Übernachtungen bzw. Betriebe und Betten in allen Berichtsgemeinden in der Winter- und Sommersaison 2014*. Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.statistik.gv.at/web_de/statistiken/wirtschaft/tourismus/beherbergung/ankuenfte_naechtigungen/index.html
41. *Studie - „Beste Österreichische Sommer-Bergbahnen“ sind zentraler Erfolgsfaktor der Tourismusentwicklung von Regionen*. Najdeno 22. junija 2015 na spletnem naslovu <https://www.wko.at/Content.Node/branchen/oe/TransportVerkehr/Seilbahnen/Studie---Beste-Oesterreichische-Sommer-Bergbahnen--sind-z.html>
42. *Tourismus in Zahlen*. Najdeno 19. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.austriatourism.com/tourismusforschung/tourismus-in-zahlen/>
43. Ulaga, D., Šugman, R., Mikelin, M., Bogataj, J., Šumrada, J., Recla, H., Zečević, L., Guček, S., Petrovič, K., Kranjc, F. & Praprotnik, J. (1990). *Bloško smučanje – dediščina in izziv*. 1. mednarodni simpozij. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.
44. *Unterkünfte in Zell am See-Kaprun*. Najdeno 2. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.zellamsee-kaprun.com/de/unterkuenfte>

45. *V Kranjski Gori se je v dir pognala vsa snežna konjenica (foto)*. Najdeno 13. maja 2015 na spletnem naslovu <http://siol.net/sportal/rekreacija/v-kranjski-gori-se-je-v-dir-pognala-vsa-snezna-konjenica-foto-287374>
46. *Verblüffendes Zahlenspiel mit Kunstschnee*. Najdeno 15. maja 2015 na spletnem naslovu <http://tirol.orf.at/news/stories/2613179/>
47. Wirtschaftskammer Österreich. (2016, junij). *Economic Situation and Outlook*. Najdeno 29. junija 2016 na spletnem naslovu <https://wko.at/statistik/prognose/outlook.pdf>

* <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> je prava povezava za uporabljene informacije. To je izpis tabele z izbranimi podatki. Vendar imajo vse tabele na strani Statističnega urada Republike Slovenije enako povezavo in povezav tudi ni mogoče odpreti v spletnem brskalniku. Tako sem se odločil, da je navedena povezava v poglavju Literatura in viri boljša, saj lahko na tej povezavi vsaj naredimo uporabljene tabele z označbo pravih podatkov in potrditvijo na Izpis podatkov.